لێدوان لەسەر چوار بنچینەکەی شێخ

مُحَمَّدُ بنُ عَبدِ الوَهَّاب

الإمام

شيخ الإسلام

مُحَمَّدُ بنُ عَبدِ الوَهَّاب

رحمه الله تعالى

نووسەر:

مامۆستا ئوسامە تەوحیدی

(شارەزووری)

بسم الله الرحمن الرحيم

لێدوان لەسەر چوار بـنچینەکەی شێخ

محمد بن عبد الوهاب

نووسەر
مامۆستا ئوسامە تەوحیدی (شارەزووری)

الدولة الإسلامية
خلافة على منهاج النبوّة

ئامادەکردنی
قوتابی مامۆستا ئوسامە تەوحیدی (شارەزووری)

پێرست

ژ	بـابـەت	لاپەڕە
١	پێشەکی	٣
٢	بنچینەی یەکـــەم	٩-١١
٣	بنچینەی دووەم	١٢-٢٢
٤	بنچینەی سێهەم	٢٣-٣٢
٥	بنچینەی چـــوارەم	٣٣-٣٥

پێشەکی

بسم الله الرحمن الرحيم

إن الحمد لله نحمده ونستعينه ونستغفره ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا من يهده الله فلا مضل له ومن يضلل فلا هادي له وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له وأشهد أن محمدا عبده ورسوله اما بعد

ئەم نامیلکەیە کەشێخ ـی ئیمام محمدی کوڕی عبدالوهاب رحمه الله تعالى ناوی لێ ناوە بە (القواعد الاربع) چواربنچینەکە ڕاستە نامیلکەیەکی کورتە بەڵام زۆر زۆر گرنگە هەموو موسڵمانێک بخوێنێتەوە بۆئەوەی بزانێت بنچینە وبناغەی شیرک چیە تا خۆی لێی بپارێزێت وە بنچینەی تەوحید چیە تا کاری پێ بکات وە ناسینی شیرک بۆ موسڵمان زۆرگرنگە وەک هاوەڵی بەڕێز حذيفة ـی کوڕی اليمان ڕەزای الله ـی لێ بێت ئەیفەرموو (كانَ النَّاسُ يَسْأَلُونَ رَسولَ اللهِ صَلَّى اللَّهُ عليه وَسَلَّمَ عَنِ الخَيْرِ، وَكُنْتُ أَسْأَلُهُ عَنِ الشَّرِّ مَخَافَةَ أَنْ يُدْرِكَنِي)[1] واتە خەڵکی پرسیاریان لەپێغەمبەر ئەکرد صلى الله عليه وسلم دەربارەی خێر وچاکە من پرسیاری شەڕ وخراپەم لێ ئەکرد لەترسی ئەوەی توشم نەبێت (وبزانم چی شتێ خراپە خۆم بپارێزم لەوشتە)

جا لێرەدا شێخ چواربنچینەی گرنگی نوسیوە کەئەم چوار بنچینەیە شێخ لەعەقلی خۆی دەرینەهێناوە بەڵکولەقورئان وسونەتەوە وەریگرتوە تائومەت ـی ئیسلام بەرچاو ڕوون بن و پارێزراوبن لەدینی مووشریکان

وە شێخ ڕەحمەت ـی الله لێ بێت دەستپێکی ئەم نامیلکەیە بەدووعاکردن دەست پێ ئەکات بۆئەوکەسەی کەفێرخوازی زانستە وئەم نامیلکەیە ئەخوێنێتەوە بەنیەتی وەرگرتنی هەق وهیدایەت

وەک دەپاڕێتەوە لەالله تعالى وئەفەرموێت
أسأل الله العظيم ربّ العرش الكريم أن يتولاّك في الدنيا والآخرة، وأن يجعلك مبارَكاً أينما كنت، وأن يجعلك ممّن إذا أُعطيَ شكر، وإذا ابتُلي صبر، وإذا أذنب استغفر، فإنّ هؤلاء الثلاث هي عنوان السعادة".

لێرەدا ئێمەش بەکورتی لێدوان ویوختە شەرحێکی ئەم چواربنچینەیەمان کردووە بە ئایەت وبەوتەی زانایان تا فێرخوازانی زانست سودێکی لێ ببینن وخۆمان بەدوورگرتوە لەوەی قسەی خۆمان بخەینە ناو شەرحکردنەکەوە بەڵکو بۆهەر بابەتێک ئایەتێ یان فەرموودەیە یان وتەی زانایەکمان هێناوەتەوە تاکەسێ خوێنەر دڵنیابێت وهیچ دوودڵیەکی نەبێت لەشەرح ـی عەقیدەکە

[1] صحيح مسلم: ١٨٤٧

ئەگەر لەهەرشتـێ پێکابێتم ئەوە لەالله تعالی و فەزڵی الله تعالی ـوەیە ئەگەر لەشتێکیش هەڵەم کردبێت لەنەفسی خۆم وشەیطانەوەیە وەدینی الله تعالی پاک وبێگەردە و دوورە لەهەموو کەموکوڕی وزیادەڕەوییەک

شێخ محمد رحمە الله ئەفەرموێت
داوا لەالله تعالی ئەکەم خاوەن عەرشی گەورە کەلەدوونیا وقیامەت یارمەتیدەرتبێت وە پیرۆزت بـکات لەهەرجێگایەکدا بویت وە لەوکەسـانەت بگێرێت کەئەگەر نیعمەتێکیان پێ بـەخشـرا سوپاس گوزارئەبن وەئەگەر تاقیکـردنەوە ئارام بـگرن وەلەوانەت بگـێرێت کەئەگەر تاوانی کـرد داوای لێخۆشبون بکـات چونکـە ئەو سێ شتە ناونیشـانی بەختەوەرییە

چاکـبزانە الله تعالی ڕێنمایت بکات بۆگوێڕایەڵی خۆی حەنیفیەتی میلەتی ابراهیم بریتیە لەوەی الله تعالی بەتاک وتەنها بپەرستیت بەئیخلاصەوە هیچ شەریکێکی بـۆبریار نەدەیت وەکـ الله ئەفەرموێت: (وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالإِنْسَ إِلاّ لِيَعْبُدُونِ)[1] جنۆکـە و مرۆڤەکانم دروست نەکردووە تەنها بۆ پەرستنی خۆم نەبێت

(کەواتـا ئامانج لەدروستبونی مرۆڤ وجن ئەوەیە بۆعیبادەت ـی الله تعالی دروست کـراون ـ واتا ئەم جیهانە و ئێمە دروست نەکراوین لەبەر پێغەمبەر صلی الله علیە وسلم وەک سۆفیەکان ئەڵێن بەڵکو لەپێناو پەرستنی الله دروست کراوین بێ دانانی هیچ هاوبەشـێ بۆالله تعالی

قال تعالی: (وَإِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ لا إِلَهَ إِلا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ)[2] پەروەردگار وپەرستراوی بەهەقـی ئێوە الله یە کەتـاک وتەنـهایە وهیچ پەرستراوێک نیە بەهەق ئیلا زاتی پاکی الله نەبێت کە بەخشـندە ومیهرەبـانە

لە ابن عباس ـەوە رضي الله عنه فەرموویەتی: (لَمَّا بَعَثَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ إِلَى نَحْوِ أَهْلِ الْيَمَنِ قَالَ لَهُ : " إِنَّكَ تَقْدَمُ عَلَى قَوْمٍ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ فَلْيَكُنْ أَوَّلَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَى أَنْ يُوَحِّدُوا اللَّهَ تَعَالَى فَإِذَا عَرَفُوا ذَلِكَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي يَوْمِهِمْ وَلَيْلَتِهِمْ فَإِذَا صَلَّوْا فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ زَكَاةً...)[3]
کاتێ پێغەمـبەر صلی الله علیە وسلم معاذی کوڕی جبـل ـی نارد بۆ یەمـەن پێی فەرموو ئەی معاذ تۆ ئەچیت بۆلای گەلک کەئەهلـی کتابن یەکەم شـت بانگەوازیان دەکەی بانگیان بـکە بۆ ئەوەی الله بـەتاک ڕابـگرن جاگەر ئەمەیان قبوڵ کرد هەواڵیان پێ بدە کەالله لەشەو ورۆژێکـدا پێنج جار نوێژی لەسەریان فەرزکردوە جاگەر نوێژیـان کرد هەواڵیان پێ بـدە کەالله زەکاتی لەسەریان فەرزکردوە .

کەواتـا پێش باسکردنی نوێژ و زەکات و شرائع ـەکانی ئیسلام واجبە خەڵکی فێری تەوحـید بکرێت

---

[1]:الذاريات آيـة ٥٦
[2]:البقرة آيـة ١٦٣
[3] :صحيح البخاري (٧٣٧٢) ومسلم (١٩)

له ابن عمر رضي الله عَنْه لەپێغەمــبەرەوە صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فەرمــوویەتی
(بُنِيَ الإِسْلامُ عَلَى خَمْسَة : عَلَى أَنْ يُوَحَّدَ اللَّهُ ، وَإِقَامِ الصَّلاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَصِيَامِ رَمَضَانَ وَالْحَجِّ) [١]
ئیسـلام لەسەر پێنج پایـەً بنیاد نراوە لەسـەر بەتاکـڕاگرتنی اَللە ونوێژکردن و زەکاَت و ڕۆژوی ڕەمەزان و حەجکردن.

چۆن الله تعالی بەتاکـڕاگرین و بەتەنها بیپەرستین؟
بەتاکڕاگرتنی الله بەدی نایەت ئیلا بـەنەفیکردنی هەموو طاغوت و پەرستراوە باطلەکان نەبێت چونکـە تەوحیـد مانای لاالە الا الله یــە کەپێکهاتوە لە

أ/لاالـــە (واتا)نـــەفی کردن ورەتکردنەوەی هەموو پەرستراوەکان کەلەجیاتی الله ئەپەرسترێن
ب/الا الله (واتا) ئیثـبات(جێگیر) کردنی هەموو پەرستنێک بۆ الله بەتاک وتەنـــها

الله تعالی دەفەرموێت
(فَمَن يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِن بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفِصَامَ لَهَا ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ) [٢]
ئینجا هەرکەسێک باوەڕی بە «طاغوت» نەبێت، و باوەڕی بەالله هێنا ئەوە بێگومانە دەستی بە پەتی مەتـینەوە گرتوە(واتا بەوشەی لاالە الاالله) کە هەرگیز پچڕانی بۆنیە وە الله ـش بیسەر و زانایــە

پێغەمبــەر صلى الله عليه وسلم فەرموویــەتی: (من قال: لا إله إلا الله وكفر بما يعبد من دون الله، حرم ماله ودمه وحسابه على الله) [٣]
هەرکەســێك بڵێت هیچ پەرستراوێــك نیە بەهەق شایستەی پەرستن بێت تەنها الله نەبێت وە لەهەمان کــاتــدا بێ باوەڕبێت بەوانەی لەجیاتی الله دەپەرسترێن ئەوکاتە ماڵەکەی وخوێنەکەی حەرام دەبێت ولێپرسینەوەشی لەلای الله یــە.

لەوانەیە بپرسیت طاغوت چیە ؟
طاغوت وەک شێخ محمدی کوری عبدالوهاب لەاصول الثلاثــە باسی کردوە زۆرن بەڵام سەرەکیترینی طاغوتەکان پێنج جۆرن

1 ابلیس
2 کاربەدەســتێکی ستەمکار یاســاکانی الله بگۆڕێت
3 کاربەدەستێ حوکم بەجگە لەقورئان وسونەت بکات
4 ئەوکـەسەی بڵێت من زانستی غەیب دەزانم
5 کەسێ ڕازی بێت بەوەی خەڵکی بیپەرستن

---

[١] :أخرجه البخاري (٨)، ومسلم (١٦)
[٢] :البقرة آیـة ٢٥٦
[٣] :مسلم (٢٣)

چۆنیەتی بێ باوەڕبون بەو طاغوتانە ؟
لەقورئان وسونەتدا الله تعالى فێری کردوین کەچۆن بەرِائەت بکەین لەطاغوتان ونەفی هەموو طاغوتان بکەین

الله تعالى دەفەرموێت
(قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَآءُ مِنكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّىٰ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ) [١]
بەڕاستی بۆ ئێوە هەیە ئەی ئیمانداران! لە ئیبراهیم و لەوانەی بڕوایان هێنابوو لەگەڵیا، سەر مەشقییەکی چاک و جوان. جا دەبێ ئێوەیش (ئەی بڕوادارەکان!) لەوان چاو بکەن و خۆتان لە طاغوتەکان وشوێنکەوتوانیان بەریی بکەن

کاتێ بە قەومە کافرەکەیانیان وت: بەڕاستیی ئێمە بێزارو بەریین لە خۆتان و لەوانەی لەجیاتی الله دەیان پەرستن (لەبـــت و دار وگۆڕ وپەرلەمان ویاساکان وسەرکردەکانتان)وە ئیمــە بێ باوەڕین پێتان وئینکاریتان دەکەین وبەکــافرتان دەزانـــین وە بە هەمیشە دوژمنایەتیی و ڕکە بەرایەتیی لە نێوانماندا پەیدابووە تا باوەڕ بە الله ـی تاک و تەنیا دێنن و هاوبەشی بۆ دانانێن

کـــەواتـــا سیفەتی کوفرکردن و نەفیکردنی طاغوتان بریتیە
① خۆبـــەریکردن لەشوێنکەوتوانی طاغوتان پێش طاغوتەکە
② خۆبەریکردن لەطاغوتەکە وحوکم نەگێڕانەوە بۆلایان وسەرنەخستنیان وبەگەورە دانەنانیان
③ تەکـــفیرکردنیان
④ دژایەتیکردنیان بەئاشـکرا وهەووڵدان بۆلەناوبردنیان
⑤ ڕق بونەوە لێیان لەدڵەوە

پاشــان الاالله (جێگیرکردنی الله پەرستی بەتەنها [التوحیـــد]
تەوحیـــد چیـــە ؟ تەوحـــــــــید سێ بەشە

① تەوحیدی ڕبـــوبیەت ـ کەباوەڕت وابێت الله خالق وڕازق و بەڕێوبەری هەموو جیهان ـە ودەسەڵاتی ڕەها تەنها بۆالله یــە کەئەم تەوحیدە موشریکانیش دانی پێدا دەنێن تەنها موشریکانی ڕافیزە وسۆفیەگۆڕپەرستەکان نەبێت لەگەڵ مولحیدەکان

② تەوحـــــیدی پەرستن ـ کەهەموو جۆرە پەرستنەکان بۆالله ئەنجام بدەی وهاوشێوە بۆالله بڕیار نەدەی تەنهـــا لەالله بپاڕێیتەوە و تەنها پشت بەالله ببەستی وتەنها لەالله بترسیت و هیچ شتێکت بەئەندازەی خۆشەویستی الله خۆش نەوێت تەنها گوێڕایەڵی الله بیت و شریعەت بەس لە الله وەربگریت و نیەتت لەپەرستنەکان تەنها بۆالله بێت .

---
[١] :المُمتَحَنة آيـة ٤

ئەگــەر جۆرێ لەوجۆرانەی پەرستن بۆجگە لەالله بــکەی ئەوا دەبیت بەموشـریک و کوفرکردنت بەطاغوت هەڵدەوەشێتەوە

③تەوحـیدی ناو وسیفاتەکانی الله ـ باوەڕت وابێت الله تعالى خاوەنی چەندان ناوە و هەرناوێکی الله سیفەتێکی الله تعالى لەخۆ دەگرێت وە الله تعالى قسە دەکات و دەبیستێ ودەبیینێت و قاچی هەیە ودەستی هەیە ولەسەر عەرش دانیشتوە ولەسەروی ئاسمانە وتێکەڵ مەخلوقات نابێت و لەسێیەکی شەودا دائەبەزێتە ئاسمانی دونیـا وە هەموو ناو وسیفەتەکانی الله جێگیردەکەین بەبێ ئەوەی تەئویلی بکەین وبەبێ ئەوەی بیشوبهێنین بەسیفاتی دروستکراوەکانی بەبێ ئەوەی پەکیان بخەین وبەبێ ئەوەی بڵێین ئێمە نازانین ئەم ناو وسیفاتانەی الله واتاکەی چیە

دوای جێگیرکردنی تەوحید بەم جۆرە هێشـتا تەوحیـدت دانامەزرێ تاکـو پێغەمـبەر صلى الله عليه وسلم بەتاک ڕادەگری لەشوێن کەوتن وگوێڕایەڵیدا و وتەی هیچ کەسێ نەدەی بەسەر وتەی پێغەمـبەردا صلى الله عليه وسلم وە الله نەپەرستیت ئیلا بەپێی شەریعەت وسونەتی پێغەمـبەر صلى الله عليه وسلم نەبێت و هەواڵەکەی بەڕاست بزانیت وفەرمانەکانی جێ بەجێ بکەیت و ئەوشتانەی نەهی لێکردوە لێی دوربکەویتەوە و شوێنکەوتوانی سەربخەیت و دوژمنانی بەدوژمنی خۆت بزانیت وهەوڵی لەناوبردنیان بدەی وشەریعەتەکەی سەربخەیت

ئـائەمە تەوحیـدە و واتای لااله الاالله و محمد رسول الله یە
الله تعالى دامەزراومان بکات ودینە پاکەکەمان سەربخات بەسەر هەموو دینە باطـلەکان

قـــال الله تعالى
(هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ)[١]
الله ئەو زاتەیە کە پەیامبەرەکەی خۆی (محمد) صلى الله عليه وسلم ـی ڕەوانەکردوە بە قورئانێکی ڕێنمووونیکارو ئایینێکی ڕاست بۆ ئەوەی بەسەر تەواوی ئایینەکاندا سەری بخات ئەگەرچی موشریک و هاوبەش پەیداکەرانیش پێیان ناخۆش بێ و، هەوڵی کوژانەوەی بدەن.

پـاشان شێخ محمد ئەفەرموێت
(فإذا عرفت أن الله خلقك لعبادته، فاعلم أن العبادة لا تسمّى عبادة إلا مع التوحيد، كما أن الصلاة لا تسمّى صلاة إلا مع الطهارة، فإذا دخل الشرك في العبادة فسدت كالحدث إذا دخل في الطهارة، كما قال تعالى: {مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسَاجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ بِالْكُفْرِ أُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ وَفِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ}.فإذا عرفت أن الشرك إذا خالط العبادة أفسدها وأحبط العمل، وصار صاحبه من الخالدين في النار؛ عرفت أن أهم ما عليك معرفة ذلك، لعلّ الله أن يخلصك وينجيك من هذه الشبكة، وهي الشرك بالله، الذي قال الله تعالى فيه: {إِنَّ اللَّهَ لا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ}، وذلك بمعرفة أربع قواعد، ذكرها الله تعالى في كتابه).[٢]

---

[١]:الصَّف آيـة ٩
[٢]:الصارم المسلول (٣٠٢)

واتــە: ئەگەر زانیت الله تعالی تۆی دروستکردووە بۆئەوەی بیپەرستیت ئەوا باش بزانە عیبادەت ناونانرێت بەعیبادەت تا بەتەوحیدە بۆالله ـی نەکەیت وەکچۆن نوێژ پێی ناونرێ نوێژ تاوەکـ دەستنوێژی لەگەڵا نەبێت جائەگەر شــیرک تێکەڵ عیبادەت ببێت ئەوا عیبادەت تێک ئەیا وەک چۆن ئەگەر هەڵوەشێنەوەکانی دەستنوێژ ڕووبدات دەستنوێژ ئەشکێت وەک الله تعالی ئەفەرموێت (بۆ خەڵکانی هاوبەشدانەر شیاوو ڕەوا نیە ئاوەدانکردنەوەی مزگەوتەکانی الله تعالی لەکاتێکدا بەوتە وکردار وبیروباوەڕەکانیان شایەتی بێباوەڕێتی خۆیان دەدەن بۆ هەمیشە کاروکردەوەی ئەمانە پووچە لەدۆزەخیشــدا بەهەمیشەیی ئەمێننەوە تێیدا

جاکەزانیت شیرک ئەگەر تێکەڵ ـی عیبادەت ببێت عیبادەتەکە تێک ئەیات وهەڵی ئەوەشێنێتەوە وەخاوەنەکەی بەهەمیشەی لەدۆزەخا ئەمێنێتەوە وەزانیت کەواگرنگترین شت لەسەرت شارەزای ببیت ناسینی ئەم بابەتەیە بەڵـکو الله تعالی ڕزگارت بکات لەم تۆرە کەبریتیە لەهاوبەشدانان بۆالله تعالی کەالله تعالی لەبارەی شـیرکەوە فەرموویەتی (الله تعالی لەشیرکـ خۆش نابێت بەڵام بۆجگە لەشیرک خۆش ئەبێت بۆهەرکەسـێک کەخۆی ویستی لەسەربێت) ئەمەش بەزانینی چوار بنچینە بەدی دێت کەالله تعالی لەقورئانەکەیا باسیکردووە

هەرکەس بەوتەیەکــ مورتەد ببێتەوە تەوبەکەی بەوە دروست ئەبێت کەتەوبەلەو وتەیە بــکات (واتــا تادەست بەرداری کوفرەکەی نەبێت وتنی شهادە سودی پێ ناگەیەنێت)

زانا حەنەفیەکان ئەفــەرموون

توبة المرتد أن يتبرأ من الأديان سوى الإسلام ، أو عما انتقل إليه بعد نطقه بالشهادتين ، ولو أتى بالشهادتين على وجه العادة ، أو بدون التبري : لم ينفعه ، ما لم يرجع عما قال ، إذ لا يرتفع بهما كفره.

تەوبەی کەسـی مورتەد بەوە ئەبێت کەبەڕائەت بـکات لەهەموو دینێکی غەیری ئیسـلام یان بەڕائـەت بکات لەوکوفرەی کەلەپاش شهادەت هێنان ئەنجامی ـداوە خۆئەگـەر مورتەد شهادەت بهێنێت وەک عادەتێکـ بەبێ ئەوەی خۆی بەریــئ بکات لەوکوفرەی کردوویەتی ئەوا سودی پێ ناگەیەنێت تانەگەڕێتەوە لەوکوفرەی ئەنجامی داوە بەبێ وازهێنان لەوکوفرە بەوتنی شــهادەت کوفری لەسەر هەڵناگیرێت

ئەوەش بۆهەڵۆی نەفــام کەبڕوای وایە کەسـی مورتەد تەنها بەوتن شەهادەت ئەبێتە موسڵمان ئەگەرچی تەوبە لەکوفرەکەشی نەکـات واتا لازمی قسەکەی هەڵۆ ئەوەیە زۆربەی پێشمەرگە وئاسایش وکۆماندۆ موسڵمانن چونکە زۆریان شایەتومان ئەهێنن بەدووری نازانم بڵێت بەڵێ ئەوانەیان شهادەت ئەهێنن موسـڵمانن چونکە هەمووشتێ لەهەڵۆ چاوەڕوان کــراوە

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بنچینەی یەکەم

القاعدة الأولى

محمد بن عبد الوهاب

شێخ محمد ـی کوڕی عبدالوهاب لەچواربنچینەکەدا ئەفەرموێت :
أن تعلم أن الكفار الذين قاتلهم رسول الله ﷺ مقرّون بأن الله تعالى هو الخالق الرازق المدبّر، وأن ذلك لم يدخلهم في الإسلام، والدليل قوله تعالى: {قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلا تَتَّقُونَ}.

بنەمای یەکەم ئەوەیە کەبزانیت ئەو کافرانەی پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم جەنگی لەگەڵا کردن دانیان بەوەدا ئەهێنا کە الله تعالى ڕازق و بەڕێوبەری جیهانە بەڵام ئەم دان پێداهێنانە نەیکردن بەموسڵمان بەڵگەش وتەی الله تعالى یە کەئەفەرموێت (پـێیان بڵێ: کێ لەم ئاسمان و زەوییەدا رزق و ڕۆزیتان دەداتێ؟ کێیە دروستکەرو خاوەنی ئەوگوێ و چاوانەتانە؟ وەپێیان بڵێ ئەی کێیە زیندوو لەمردوو دەردێنێ؟ و مردوو لە زیندو دەردەکا؟ وە کێیە زۆر بەوردیی کاروباری ئەم هەمووجیهان بەڕێوە ئەبات؟
بەزوویی لەوەڵامی هەموو ئەمانەدا دەڵێن: هەرالله یە هەموو ئەوانە دەکات
تۆش پێیان بڵێ: دەسا بۆ لە الله ناترسن ودەست بەرداری کوفروشیرک نابن.

چی تێگەشتین لەم بنەمایە ؟
واتا هەرکەس بڕوای بەالله بوو بەوەنابێتە موسـڵمان ئەوەتا موشـریکان ـی قورەیش کەپێغەمبەر صلى الله عليه وسلم لەناوی بردن بڕوایان بەالله هەبوو بەڵام لەگەڵ الله ـشدا بڕوایان بەشتی ترهەبوو واتا تەنها الله یان نەدەپەرست لەگەڵ الله غەیری الله شیان ئەپەرست وە کە غەیری الله یان ئەپەرست مەبەستیان ئەوەنەبوو بڵێن ئەم بتانەش وەک الله خالق ـن نەخێر بەڵکوو ئەیانگوت ئێمە ئەم بتانە ناپەرستین تەنها بـۆئەوەنەبێت لەلای الله تکا وشەفاعەتمان بۆ بـکەن ولەالله ـمان نزیک بکەنەوە وەک الله لەسەر زمانی ئەوموشریکانە لەقورئان ـدا گێڕاویەتیەوە ئەفەرموێت:

(أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ ۚ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ)

ئەوانەی کە لە جیاتی پەرستی الله بەتەنها چەند دۆست و بتێکیان بۆ خۆیان گرتووە، وە بەبێ هیچ بەڵگەیەکیش ئەڵێن: ئێمە هەر بۆ ئەوە ئەو بتانە دەپەرستین، کە لە الله ـمان نزیک بکەنەوە، وە تکامان بۆ بکەن لای الله کەچی ئەگەر پێیان بوترایە: ئەی کێ ئێوەی دروستکردووە؟ ئەی کێ ئاسمانەکان و زەوی وەدی هێناوە؟ لە وەڵامدا دەڵێن: هەر (الله)یە، ئیتر پێیان دەوترا: ئەی بۆچی الله بە تاک و تەنیا ناپەرستن؟ ئەوانیش ئەیانگوت ئێمـە ئەمانەوێ ئەم بتانە لەالله ـمان نزیک بکەنەوە

الله ـش فەرمووی(جا با هەروا بکەن بێگومان الله هەق و ناهەق جیا دەکاتەوەو، بڕیاری خۆی دەربارەی ئەو دوو بەرەکیەی نێوانیان دەدات، ئەو کات موسڵمانان دەچنە بەهەشتەوەو، بێ بڕوایانیش بۆ دۆزەخ دەنێردرێن وە الله تعالى ڕێنمـای ئەوکەسە درۆزنــە وکــافرانە نـاکات)

---

[1] :الزمر آیـة ٣

کــەواتـا باوەڕبونی بەالله نیەت ـی نزیک بونەوە لەالله سـودی پێ نەگەیاند وەالله بـەکافر ناوی بـردن کەواتا هەرکەسـێ لەگەڵ الله هاواربکاتە پیاوچاکـان وفریشتە وپێغەمبەران بڵێت یارسول الله شـەفاعـەتم بۆبـکە یان یا علی فریـام بـکەوە یان یا حسـێن هاوارە یـان یاشێخ عبدالقادری گەیـلانی ڕزگارم بـکە یان یافڵان پیاوچاکــ وەرە بەهانامەوە پەنـا بەالله ئەوەی ئەوشـتانە بڵێت ئەوا لەسەر دیـنـی قـوڕەیشە چونکە وەک قوڕەیش بڕوای بەالله هێناوە وەک قوڕەیش غەیری الله ئەپەرستێت وائەزانێت بەوشێوە لەالله نزیـک ئەبێتەوە

وەهەروەهــا ئەمڕۆ عەلمانیـەکان ئەڵێن بڕوامان بەالله هەیە وەبڕوامان هەیە ئیسـلام دینی الله یـە بەڵام ئێـمە ئەمانەوێ لەئەمریـکا نزیک ببینەوە بۆیـە شەرع ـی الله ـمان پشتگوێ خستوە و ڕەتمان کردۆتەوە وحەزمان لێ نیـە وڕقمان لێیەتی ونەمـان کردۆتە بەرنامە وحوکمـڕانی ژین و دەوڵـەتەکانمان بۆیــە ئەبینیت قوڕەیش لەعەلمانیەکان باشترن چونکە قوڕەیش بەنیەتی نزیـک بونەوە لەالله توشی کوفربون بەڵام عەلمانیەکان لەبەر ڕەزامەندی ئەمریـکا تانە لەئیسلام ئەیەن وئیسـلام بەدوواکەوتوی و وەحشی گەری وەسف ئەکـەن هەربۆیە بەئیجماع ـی زانایان کەسـی موڕتەد خراپترە لەوکەسـە کافرەی کەڕۆژێ لەڕۆژان نەهاتۆتە ناو ئیسـلامەوە

ئەم عەلمـانیانە هەروەکـ گۆڕپەرستەکـان وبت پەرستەکـان شاهێدی ـدانیان بەالله و بەمحمد رسول الله سـودی بۆیان نابێت تاوەکـو دەست بەرداری ئەوکوفرە نەبن کەتێی کـەوتون

شیخ الإسلام ابن تیمیة رحمە الله ئەفەرموویت: (کل من ارتد بقول فتوبتە أن یرجع إلی الإسلام ویتوب من ذلك القول)[1] واتە: هەر کەسێک بە وتەیەک لە ئیسلام هەڵگەڕایەوە، ئەوا تۆبەکردنی بە گەڕانەوەیە بۆ ئیسلام و پاشگەزبوونەوەیە لەو وتەیە.

[1]:الصارم المسلول علی شاتم الرسول (٣٠٢)

بسم الله الرحمن الرحيم

بنچینەی دووەم

القاعدة الثانية

محمد بن عبد الوهاب

بنچینـەی دووەم لەچوار بنچینەکەی شێخ محمد ـی کــوڕی عبدالوهاب رحمـه الله ئەفەرموێت :
القاعدة الثانية: أنهم يقولون: ما دعوناهم وتوجهنا إليهم إلا لطلب القربة والشفاعة، فدليل القربة قوله تعالى: {وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ لا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ}

بنەمـای دووەم .موشریـکەکان ئەیانگوت ئێمە ناپاڕێینەوە لەم بتانە وە ڕوویان تێ نـاکەین تەنها لەپێناو بەدەست هێنانی نزیـک بونەوە لەالله و بەدەستهێنانی شەفاعەتیان نەبێت بەڵگەش لەسەر ئەوەی نیەتیان نزیـک بونەوە بوە لەالله وتەی الله یە کەئەفەرموێ (ئەوانەی لەجیاتی الله چەند شتێکی تریان کردبوو بەدۆست وپاوەری خۆیان وئەیانپەرستن ئەیـانگوت ئێمە ئەمانە ناپەرستین تەنها بۆئەومەبەستە نەبێت کەلە الله نزیـکمان بـکەنەوە بەڕاستی الله تعالی بڕیاری خۆی دەربارەی ئەو دوو بەرەکیەی نێوانیان دەدات وەڕێنمای کەسانی درۆزن وکـافرناکـات.

شێخ فەرمووی هاواریان لەبتەکان ئەکرد تابەوهۆیەوە لە الله نزیک ببنەوە وەپێیان وابوو پیاوچاکەکانیان دەسەڵاتیان هەیە بێ مۆڵەتی الله شەفاعەتیان بۆبکەن کەواتـا لەنێوان خۆیان والله تعالی واسطەیان دانابوو بڕوایان وابوو ئەوا واسطەیە دەسەڵاتی سەربەخۆی هەیە بۆشەفاعەت ئەمە پێی ئەوترێ تەوسلی شـیرکی

سەرەتا ئەبێت بزانین تەوسل دووجۆرە
①تەوسل ـی شەرعی
②تەووەسل ـی قەدەغەکراو

تەووەسل ـی شەرعی بریتیە لەوەی
یـەکەم/ بریتیە لەوەی تەوەسل بکەی بەناو و سیفاتەکانی الله تعالی وەک وتنی پەروەردگارم بەناوەکانت لێت ئەپاڕێمەوە یان وەک ئەو دووعایەی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم کەتوسل ئەکات بەسیفاتەکانی الله (اللهم بعلمك الغيب، وقدرتك[١] على الخلق، أحيني ما علمت الحياة خيرا لي، وتوفني إذا كانت الوفاة خيرا لي)

دووەم/ تەوسل کردن بەکرداری چاکـتەوە بۆنمونە کارێ چاکت کردووە ئەڵێی یارب ـی گەر ئەوکارە چاکەم بۆتۆ کردووە ئەوا فلانە شتم پێ ببەخشە یان فڵانە نارەحەتیم لەسەر لابە

بەبەڵگەی فەرموودەکەی ابن عمر کە الصحيحين ـدا هاتوە چیرۆکی ئەو سێ کەسەی لەئەشکەوتێکدان وبەردێکی گەورە پێش ئەشکەوتەکەیان لێ دائەخات وناتوانن دەربچن
هەریەکەیان بەکردارێکی چاکەی خۆی داوا لەالله تعالی ئەکات و الله تعالی ـش وەڵامیان ئەیاتەوە وبەردەکە لەپێش ئەشکەوتەکە لائەچێت و دەربازیان ئەبێت.

---

[١] رواه أحمد والنسائي:

توسل ــی قەدەغەکراویش سێ جۆرە
جۆرێـکیان شیرکی اکبرە و جۆری دووەم وسێهەم بیدعەیە
(وە دەوڵەتی ئـیسلام ــی لە کتاب ــی سلسله علمية في بيان مسائل المنهجية لەپەڕەی 57 و58 ئەو وتانەی ابن تیمیە ئەهێنێتەوە لەبارەی قبوریەکـان کەئەفەرموێت چەند جۆرێکین جۆرێکیان وەک بت پەرستان وان وزیاتریش وەجۆرێکیان کارەکانیان لەسنوری بیدعەدایە وناگاتە سنوری شیرک وتەکەی ابن تیمیەیان داناوە کەجۆری یەکەم بەشیرک ودینی بت پەرستی ناو ئەبات بەڵام جۆری دووەم وسێهەم لەتوەسل بەبیدعە ناو ئەبات)

جۆری یـەکەم کەشـیرکە
وەک شێخ ئیسلام ابن تیمیە ئەفەرموێت:
(فمن جعل الملائكة والأنبياء وسائط ؛ يدعوهم ، ويتوكل عليهم ، ويسألهم جلب المنافع ودفع المضار ، مثل أن يسألهم غفران الذنب ، وهداية القلوب وتفريج الكروب : فهو كافر بإجماع المسلمين)
هەرکەسێ فریشتەکان وپێغەمبەران بکات بەواسطە لەنێوان خۆی و الله تعالی ـدا وەلێیان بپاڕێتەوە وەپشتیان پێ ببەستێ وە داوای بەدەست هێنانی سودیان لێ بکات و داوای لادانی زیانیان لێ بـکات وەک ئەوەی داوای لێخۆشبون لەتاوانیان لێ بکات و داوای هیدایەت ــی دڵەکان ولادانی سەختی وناڕەحەتیان لێ بـکات ئەوا ئەوکەسـە کافرە بەیەکدەنگـی موسـڵمانان

وەلەبارەی هەرسێ جۆرەکەی ئەفەرموێت: (وهذه الأمور المبتدعة من الأقوال هي مراتب أبعدها عن الشرع أن يسأل الميت حاجة أو يستغيث به فيها كما يفعله كثير من الناس بكثير من الأموات وهو من جنس عبادة الأصنام)[2]

ئەم کارە داهێنراوانەش لەگوفتاردا چەند پلەیـەکن دوورترینیان لەشەرع ئەوەیە داوای پێویستەکـ یان داوای یارمەتی لەمردوویەک بکات هەروەکچۆن زۆرێ لەخەڵـکی ئەوکارانە داوا ئەکەن لەزۆرێـک لەمردووان ئەمەش هەمان عیبادەتی بت پەرستەکـانە .

المرتبة الثانية
أن يظن أن الدعاء عند قبره مستجاب أو أنه أفضل من الدعاء في المساجد والبيوت فيقصد زيارتة لذلك أو للصلاة عنده أو لأجل طلب حوائجه (عنده) فهذا أيضا من المنكرات المبتدعة باتفاق أئمة المسلمين.

پلەی دووەم ئەوەیە گومانی وابێت پاڕانەوە لەالله لەلای گۆڕی پیاوچاک شتێکی موستەحەبە یان پێی وابێت پاڕانەوە لە الله لەلای گۆڕ باشترە لەپاڕانەوە لەناو ماڵ ومزگەتەکـان جا بەومەبەستەوە بچێت بۆ سەردانی گۆڕ یان بەمەبەستی نوێژکردن لەلای گۆڕەکە یان بەمەستی پاڕانەوە لەالله لەلای ئەو گۆڕە ئەم جۆرە لەکارە خراپە داهێنراوەکانە بەکۆدەنگی پێشەواکانی موسڵمانان.

---
[1]:مجموع الفتاوى" (١/١٢٤).
[2]:الرد على البكري (١/١٤٦).

(وهى محرمة وما علمت في ذلك نزاعا بين أئمة الدين) ئەوەش کارێـکی حەرامە کەسم نەبینیوە لەپێشەوایان لەمەدا ڕاجیاوازیان هەبێت

(المرتبة الثالثة أن يسأل صاحب القبر أن يسأل الله له وهذا بدعة باتفاق أئمة المسلمين)
پلەی سێهەم ئەوەیە داوا لەخاوەن گۆڕبـکات کەوا خاوەن گۆڕەکە لەلای لەالله تعالی دووعای بـۆبـکات ئەمەش بیدعەیە بەیەکدەنگی پێشەواکانی موسڵمانان

وەهەر لەبارەی جۆری سێهەمەوە ئەفەرموێت:
(وَكَذَلِكَ الْأَنْبِيَاءُ وَالصَّالِحُونَ وَإِنْ كَانُوا أَحْيَاءً فِي قُبُورِهِمْ وَإِنْ قُدِّرَ أَنَّهُمْ يَدْعُونَ لِلْأَحْيَاءِ وَإِنْ وَرَدَتْ بِهِ آثَارٌ فَلَيْسَ لِأَحَدِ أَنْ يَطْلُبَ مِنْهُمْ ذَلِكَ وَلَمْ يَفْعَلْ ذَلِكَ أَحَدٌ مِنْ السَّلَفِ لِأَنَّ ذَلِكَ ذَرِيعَةٌ إلَى الشِّرْكِ بِهِمْ وَعِبَادَتِهِمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ تَعَالَى ؛ بِخِلَافِ الطَّلَبِ مِنْ أَحَدِهِمْ فِي حَيَاتِهِ فَإِنَّهُ لَا يُفْضِي إلَى الشِّرْكِ)[1]

بەهەمان شێوە پێغەمبەران و پیاوچاکان ئەگەرچی زیندوون لەناوگۆڕەکانیان وەئەگەر بشتوانن دووعابکەن بۆزیندووان وەئەگەرچی لەوبارەیەشەوە ئەثـەر هاتوە بەڵام بۆکەس نیە بچێت بۆلای گۆڕەکانیان وداوایان لێ بکات تالەلای الله دووعای بۆبکات وەهیچ یەکێ لەسەلەف شتی وای نەکـردووە چونکە ئەوکارە سەرئەکێشێت بەرەو شیرک وەپەرستنی غەیری الله تعالی بەپێچەوانەی داواکردن لەزیندوان کاتێ کەسێ زیندووە پێی ئەڵێ دوعام بۆبکە ئەمە سەرناکێشێت بۆشیرک

کەواتـا ابن تیمیە پێی وایە ئەوکەسەی پێی وایە مردوو گوێی لەزیندووە بچێتە لای گۆڕی مردووەکە بەمردووەکە بڵێت لای الله دووعام بـۆبکە ئەم کارە بیدعەیە وسەرئەکێشێ بۆشیرک واتا خودی کارەکەی بەشیرک ناونەبرد بۆیەش شیرک نیە چونکە زۆرێ لەزانایان پێیان وایە مردوو کاتێ سەردانی بکەیت گوێی لەزیندووە وە بۆیە نابێتە شیرک چونکە کەسەکە داوالەخودی مردووەکە ناکات تاڕزقی بات وتایارمەتی بدات بەڵکو بەمردووەکە ئەڵێت لای الله دووعام بـۆبکە واتا هیچ تایبەتمەندیەکی الله ی نەداوە بەمردووەکە بەڵام کارەکەی بیدعەیە چونکە بەسەحیح ی شتی لەم شێوە نەهاتوە لەسەلەفەوە ئەوەی هاتوە تەفسیری هەندێ لەزاناکانە.

وەک شـێخ ئیسلام ابن تیمیە ئەفەرموێ:
(وهكذا أهل الزيارات البدعية، منهم من يطلب من المزور دعاءه وسؤاله لربه، واستغفاره، واستنصاره، ودعاءه له بالرزق، وشفاعته، ونحو ذلك،وهذا وإن كان قد ذكر بعضه طائفة من العلماء، وجعلوا قوله: {وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَحِيمًا} [النساء: 64]′ يتناول من يأتيه بعد الموت، فيطلب منه الاستغفار له، كما كان أصحابه يطلبون منه الاستغفار في حياته، وذكروا في ذلك حكاية لبعض الأعراب، ومنامًا رآه العتبي، وقيل: بل رآه محمد بن حرب الهلالي، فجمهور الأئمة لم يستحبوا ذلك، وإنما ذكره بعض أصحابهم، ولم يكن الصحابة يفعلون مثل هذا، ولا هو أيضًا معروف عن التابعين)[2]

---

[1]:القاعدة الجليلة 770
[2] :مجموع الفتاوى، بەرگی ٢٧، لاپەڕە ٣٦٦

بەهەمان شێوە ئەو خەڵکانەی سەردانی گۆڕەکان بەشێوەی بیدعی وداهێنراو هەیانە ئەچێت داوا لەخاوەن گۆڕەکە ئەکات وپێی ئەڵێت لەلای الله دووعام بۆبکە لەالله بپاڕێوە لێم خۆشبێت سەرم بخات لێی بپاڕێوە ڕزقم بات وەبەر شەفاعەتم بخات وهاوشێوەی ئەمانە،ەم جۆرە ئەگەرچی باسیان کردوە هەندێ لەزاناکان وە بەڵگەیان بۆئەوکارە بەم ئایەتە هێناوەتەوە (ئەگەر ئەوان کاتێ ستەمیان لەخۆیانکرد، بەوە کێشەکانیان هاتبنایە بۆلای لای تۆ ئەی موحەممەد -صلى الله عليه وسلم-! و داوای لێبوردنیان لەالله کردبا وە تۆش داوای لێبوردنت بۆ کردبان لەالله بێگومان الله تەوبەکەی وەرئەگرتن وەالله وەرگرو میهرەبانە)،هەندێ لەوزانایانە وتویانە ئەم ئایەتە ئەوکەسەش ئەگرێتەوە کەلەپاش مردنی پێغەمبەرصلى الله عليه وسلم دێ بۆلای وداوای لێ ئەکات تالای الله دووعای لێخۆشبونی بۆبکات وەبۆئەم تەفسیرەش چەند بەسەرهاتێ ئەگێڕنەوە وەک بەسەرهاتی هەندێ لەئەعرابیەکان وەئەوخەوەی العتيبي بینی وەوتراویشە محمد بن حرب الهلالي بینیویەتی جەماوەری پێشەوایان ئەم کارەیان پێ چاک نەبووەبەڵکو هەندێ لەهاوەڵانی پێشەواکان ئەم شتانەیان باسکردو وە مەهەمان شێوە لەناو تابعین یشدا ئەم کارە نەهاتوە .

وە شێخ عبد اللطيف بن عبد الرحمن آل الشيخ (نەوەی شێخ محمد بن عبدالوهاب) ئەفەرمووێت:

(ثم يقال لهذا المشرك: أنت إذا دعوت هذا فإن كنت تظن أنه أعلم بحالك وأقدر على إجابة سؤالك أو أرحم بك من ربك، فهذا جهل وضلال وكفر، وإن كنت تعلم أن الله أعلم وأقدر وأرحم، فلماذا عدلت عن سؤاله إلى سؤال غيره وإن قلت: هذا إذا دعا الله أجاب دعاءه أعظم مما يجيب لي إذا دعوته أنا، فهذا هو القسم الثاني، وهو: ألا يطلب منه الفعل ولا يدعوه، ولكن يطلب أن يدعو له، كما يقول للحي: ادع لي، وكما كان الصحابة يطلبون من النبي صلى الله عليه وسلم الدعاء، فهذا مشروع في الحي كما تقدم وأما الميت من الأنبياء والصالحين وغيرهم فلم يشرع لنا أن نقول: ادع لنا، ولا اسأل لنا ربك، ولا نحو ذلك، ولم يفعل هذا أحد من الصحابة والتابعين ولا أمر به أحد من الأئمة، ولا ورد فيه حديث... بل هو بدعة ما أنزل الله بها من سلطان) [١]

پاشان بەموشریکە ئەڵێین تۆ کەداوا لەم کەسە مردووە ئەکەی کەپێت وابێت ئەو ئاگادارترە بەحاڵت وەبەدەسەڵاتە بۆ وەڵامدانەوەی دوعاکانت یان پێت وابێت لەالله بەڕەحمترە بۆت ئەمە جەهل وگومڕایی وکوفرە، خۆئەگەر پێت وایە الله تعالى زاناتر وبەدەسەڵاتر و بەخشندەترە ئەی بۆچی لەپاڕانەوە لەالله تعالى لات داوە لەغەیری الله ئەپاڕێیتەووە ؟ ئەگەر بڵێیت ئەم کەسە ئەگەر داوا لەالله بکات الله وەڵامی داواکەی ئەیاتەوە زیاترلەوەی ئەگەر خۆم دووعابکەم بۆخۆم وەک دوعای ئەوکەسەنیە بۆمن چونکە ئەو دووعای وەڵام ئەدرێتەوە ئەم حاڵەتە جۆری دووەمە کەڕاستەوخۆ داوای کارێ ناکات وەلەخودی مردووەکە ناپاڕێتەوە بەڵکو داوا ئەکات مردووەکە لەلای الله دووعای بۆبکات وەک چۆن بەزیندوویەک ئەڵێت دووعام بۆبکە وە وەکچۆن صحابە بەپێغەمبەریان ئەفەرموو صلى الله عليه وسلم دووعامان بۆبکە بەڵام ئەم داواکردنی دووعایە بۆکەسێ کەزیندووە جائیزە بڵێیت دووعام بۆبکەلای الله بەڵام بەمردوو بڵێیت لەپێغەمبەران وپیاوچاکان وجگە لەوانیش دووعام بۆبکەن لای الله ئەمە نەشەرعێنراوە بۆمان بۆمان نیە بڵێین دووعامان بۆبکە لای الله....

---

[١]:لەکتاب ی کشف شبهات ابن جرجيس: هەمان شەرح وتەفصیل ی بەم بابەتە داوە

وهاوشێوەی ئەم قسانە وە هیچ یەکێ لەصحابە وتابعین نەیکردووە وهیچ یەکێ لەپێشەوایان فەرمانی بەمە نەکردوە وەهیچ فەرموودەیەکی لەبارەوە نەهاتوە بەڵکو ئەمە بیدعەیە الله تعالی الله هیچ بەڵگەیەکی بۆڕاستی ئەوکارە دانەبەزاندوە.

وە شیخ الإسلام دەفەرمووێت : باسی ئەوەدەکات موشریکان کەئەیانگوت ئێمە ئەمانەوێ ئەم پیاوچاکانە لەلای الله تعالی شەفاعەتمان بۆبکەن بۆیە ئەووکارەیان شیرکی اکبر بوو چونکە پێیان وابوو ئەو پیاوچاکانەیان شەریکی الله تعال ی ن ودەسەڵاتیان هەیە بێ ئیزن وەرگرتن لەالله شەفاعەت بکەن

شیخ ئەفەرموێت (وقال: {يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مَا مِنْ شَفِيعٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِه} [يونس: 3] ..فهذه الشفاعة التي كان المشركون يثبتونها أبطلها القرآن في غير موضع، وهي كشفاعة المخلوق عند المخلوق بغير إذنه، فإن هذا الشافع شريك للمشفوع إليه،فإنه طلب منه ما لم يكن يريد أن يفعله، فيحتاج لقضاء حق الشفيع أن يفعله)[1]

بەتەنها بۆ خۆی کاروباری جیهان بەڕێوە دەبا، بێ ئەوەی هیچ کەسێک بتوانێ ڕێی لێبگرێ و هەڵیوەشێنێتەوە خۆی بەدواوە هیچ تکا کارێک نییە تکایان بۆ بکا، مەگەر کەسێک کەالله تعالی بۆخۆی مۆڵەتی بدا، ئەم شەفاعەتەیە کەموشریکان ئەیان چەسپاند وقورئانیش لەچەند شوێنێکدا بەتاڵی کردوەوە کەئەوشەفاعەتەی ئەوان بڕوایان پێ بوو وەک شەفاعەتی مخلوق وابوو لەلای مەخلوقێکی تر کەبەبێ ئیزن پێدان شەفاعەت ئەکات چونکە ئەو مەخلوقەی بێ مۆڵەت وەرگرتن لای مەخلوقێکی تر تکائەکات شەریکی ئەوکەسەیە کەتکای لائەکات، چونکە داوای شتێ ئەکات لەوکەسە کەئەوکەسە بەنیازنەبوە ئەوکارە بکات بۆیە پێویستی بەتکاکارێ ئەبێت تاوەک تکا بکات بۆکەسێک کەئەوکارەی بۆبکرێت.

کەواتا موشریکان پێیان وابوو پیاوچاکەکانیان ئەتوانن لای الله شەفاعەت بکەن بێ ئەوەی الله مۆڵەتیان بدات وەشەفاعەتەکەشیان لای الله وەرگیراوئەبێت بۆیان بۆیە قورئان ئەو جۆرە شەفاعەتەیی موشریکانی ڕەتکردۆتەوە

وەک شێخ محمدی کوڕی عبدالوهاب ئەفەرموێت:
ودليل الشفاعة قوله تعالى: { وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لا يَضُرُّهُمْ وَلا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللهِ قُلْ أَتُنَبِّئُونَ اللَهَ بِمَا لا يَعْلَمُ فِي اَلسَمَاوَاتِ وَلا فِي الأَرْضِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ }[2]

بەڵگەش لەسەر شیرکی شەفاعەتەکەیان وتەی الله یە (وە لە جیاتی الله تعالی چەند شتێکی وا دەپەرستن کە: نە دەتوانن زیانێکیان پێ بگەیەنن و، نە سوودێکیان پێ ببەخشن دەشڵێن: ئەوانە «دەیانپەرستین» لای الله تکاکارمان دەبن، واتە: بۆ ئەو مەبەستە ئێمە ئەیانپەرستین پێیان بڵێ: ئاخۆ خەبەر بەالله دەدەن بەشەریکێک خۆی نەزانێ پێی لە ئاسمانەکان و لە زەوییدا؟! پاک و خاوێن و بێخەوشی بۆالله، بەرزو بڵندە لە هەرشتێک بێ باوەڕان دەیکەنە شەریک و هاوبەشی.

[1] :لەکتاب ی القاعدة العظيمة
[2] :ســورة يونس آيـة ١٨

ئایا بۆچی بەشێ لەزانایان ی بانگەوازی تەوحیدی فەرموویانە ئەم کارەبیدعەیە وشیرک نیە؟

لەبەر ئەم هۆکارانە

①زانایان لەصحابە وتابعین ودوای ئەوانیش ڕاجیاوازن ئایا مردوو گوێی لەزیندوو ئەبێت ؟
بەشێ لەزانایان ئەڵێن مردوو گوێی لەزیندووئەبێت کاتێ سەردانی بکات بۆیە هەرکەس بڕوای وابێت مردوو گوێی لەزیندوو ئەبێت ئەوکەسە شوێن وتەی بەشێ لەزانایانی ئەهلی سونەت کەوتوە چونکە بابەتی مردوو گوێی لەدەنگی زیندووە بابەتێکی خیلافیە لەناو ئەهلی سوننەت

(بەڵکو ابن جرير الطبري کەلەسەلەفە وتویانە وتەی جمهوری زانایان ئەوەیە مردوو گوێ بیستی زیندوو ئەبێت) [١] ...(بەڵام دایکە عائیشە و هەندێ تر لەزانایان پێیان وایە مردوو گوێ بیستی زیندوو نابێت) [٢] واتا بابەتەکە خیلافی لەسەرە ئایا مردوو گوێی لەزیندوە یاخود نا

ئەچینە سەر خاڵی دووەم

کەکەسێ بڕوای وابێت مردوو گوێی لێیەتی ئەمە تائێرە کێشەمان نیە وئاساییە بەڵام بچێتە سەر گۆڕەکە وەبڕوای وایە بەبەڵگەی وتەی زانایان لەصحابە وتابعین مردووکە گوێی لەدەنگیەتی لەم حاڵەتەدا بەمردووەکە بڵێت ئەی فڵان کەس لەلای الله دووعام بۆبکەلێم خۆش بێت ئەمە ئەبێتە بیدعە واتا زانایان وصحابە وئەو زانایانەشی بڕوایان وابوە مردوو گوێی لەزیندوو ئەبێت [لەزانایانی سەلەف] کەسیان نەڕۆشتون بەمردوویەک بڵێن لای الله دووعامان بۆبکە بۆیە ئەمە ئەبێتە بیدعە واتا ئەبێتە داهێنانی شتێک کەلەدیندا نەکراوە

بەڵام ئایا ئەم بیدعە شیرکە یان بیدعەیەکی تاوانە وناگاتە پلەی شیرک یان جائیزە ؟
زانایان لەم بابەتە چەند بۆچونێکن بۆچونی یەکەم بەجائیزی ئەزانن بەڵگەشیان ئەوەیە

ئیمام ی ابن أبي شيبةل ئەفەرموێت: (أصاب الناس قحط في زمن عمر فجاء رجل إلى قبر النبي صلى الله عليه وسلم فقال: يا رسول الله، استسق لأمتك فإنهم قد هلكوا، فأتي الرجل في المنام فقيل له: ائت عمر فأقرئه السلام وأخبره أنكم مسقيون، وقل له: عليك الكيس عليك الكيس، فأتى عمر فأخبره، فبكى عمر) [٣]
لەسەردەمی ئیمام ی عمر خەڵکی توشی وشکەساڵی بون پیاوێ هات بۆلای گۆڕەکەی پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم و هاواری لێکرد وتی ئەی پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم داوای باران بارین بکە بۆئومەتەکەت وا تیاچوون پاشان هاتە خەونی ئەوکابرایە وپێی فەرموو سەلام بکە لەعومەر وپێی بڵێ بارانتان بۆئەبارێت وە پێی بڵێ ئاگادار وهۆشیاربێت پیاوەکەش هات بۆلای ئیمام ی عمر وهەواڵەکەی بۆگێڕایەوە وئیمام ی عمر دەستی بەگریان کرد ...

[١] :تهذيب الآثار (٢/٤٩١) ، وابن رجب له أهوال القبور (١٣٣)، وە العيني له عمدة القاري (٨/٢٠٢).
[٢] :ئابن رجب : أهوال القبور
[٣]:ئیمام ابن أبي شيبةل (١٥٩) هیجری لەدایک بوە لە (٢٣٥) هیجری وەفاتی کردووە لە مصنفەکەیدا لەمالك الدار گێڕاویەتیەوە لەڕووی سەنەدەوە سەحیح نیە چونکە مالك الدار نەناسراوە بەضبط وبەعدل

ئەم ڕیوایەتە کەئەو ئیمامە گەورەیەی ئەهلی سونەت گێڕاویەتیەوە داخوازی گێڕانەوەکە ئەوە ئەگەیەنێ ئەم ئیمامە کەئەم ئەثەرەی گێڕاوەتەوە ناکرێ بڵێی خۆی بڕوای بەم ئەثەرە نەبوە بەڵکو خۆی ئەم ئەثەرە ئەگێڕێتەوە وەهەربەهۆی ئەم ئەثەرەی ئەم ئیمامە گێڕاویەتیەوە خەڵکانێک لەزاناکانی دووای سەلەف ئەم کارەیان بەسونەت ناوبردوە .

بۆچوونی دووەم ئەوەیە ئەڵێن:
ئەگەر بەمردوویەک بڵێی لای الله دووعام بۆبکە بیدعەیە وە شیرک نیە چونکە شیرک بریتیە لەوەی تایبەتمەندیەکی الله بدەیت بەغەیری الله تعالی جا داوای دووعای خێرکردن داواکردن نیە لەغەیری اللهچونکە ئەگەر تۆ داوا لەموسڵمانێ زیندووبکەیت لەلای الله دووعای خێرت بۆبکات ئەمە جائیزە

ئەگەر خودی داوای دووعای خێرکردن شیرک بێت ئەوا بۆ کەسی زیندووش ئەبێت بەشیرک بەڵام خودی داوای دووعای خێر لەکەسی زیندوو شەرعیە وپێغەمبەرصلی الله علیە وسلم وصحابە کردوویانە بۆیەکتری کەواتا ناچێتە ناو شیرکەوە

بەڵام بۆ مردوو ئەبێت بەبیدعە چونکە سەلەف ئەوکارەیان نەکردووە
بەڵام بۆیە نابێت بەشیرک چونکە تۆ داوات لەخودی مردووەکەنەکردووە بێت بەهاناتەوە بەڵکو بڕوات وایە مردووەکە گوێی لێتە وەک کەسێکی زیندوو بۆیە بەمردووەکەت وتوە لەلای الله دووعای خێرم بۆبکە بۆیە ئەم کارەت کردوە چونکە بڕوات وایە مردوو وەک کەسێکی زیندوو گوێی لەدەنگتە

بەپوختی دوات لەخودی مردووەکە نەکردووە کەڕەحمت پێ بکات ومنداڵت پێ ببەخشێت بەڵکو وتوتە لەلای الله دووعای خێرم بۆبکە واتا دەسەڵاتەکەت گەڕاندەوە بۆلای الله بەڵام کارەکەت بیدعە وتاوانە وبەڵگەی لەسەر نیە

چونکە ئەو ڕیوایەتەی ابن ابی شیبە گێڕایەوە سەحیح نیە و چەندین عیلەتی تێدایە هەم لەڕووی سەندەوە سەحیح نیە چونکە مالك الدار نەناسراوە بەضبط وبەعدل

وە پێچەوانەشەوە ڕیوایەتێکی سەحیح لە ئیمام ی عمر هاتوە کاتێ وشکە ساڵی بوو نەچوو لەگۆڕەکەی پێغەمبەر صلی الله علیە وسلم داوابکات بەڵکو عباسی مامی پێغەمبەر زیندوو بوو چوو بەعەباسی فەرموو دووعای بارانبارینمان بۆبکە وە ئەیفەرموو: (اللهم إنا كنا نتوسل إليك بنبينا صلى الله عليه وسلم فتسقينا وإنا نتوسل إليك بعم نبينا فاسقنا)[١]
پەروەردگار ئێمە تا پێغەمبەر صلی الله علیە وسلم زیندوو بوو داوامان لێ ئەکرد دووعای بۆئەکردین وبارانت ئەباراند ئێستا ئەو مردووە ئێمە داوا لەعەباسی مامی پێغەمبەر صلی الله علیە وسلم ئەکەین دووعای باران بارینمان بۆبکات (چونکە عەباس زیندووە)

[١]: صحيح البخاري ص (١٣٦٠ / ٣)

کەواتا ئەگەر ئەو بەسەرهاتە ڕاست بوایە ئیمام ـی عمر ئەچوو لەگۆڕەکەی پێغەمبەر داوای بارانبارینی ئەکرد بەڵام بەپێچەوانەوە چوو عەباسی فەرموو تا دووعای بارانبارین بکات چونکە عەباس زیندووبوو ئەوکاتە .

پاشان شێخ ئەفەرمووێت:
(والشفاعة شفاعتان: شفاعةٌ منفيّةٌ، وشفاعةٌ مثبتةٌ) واتە: شەفاعەت دووجۆرە شەفاعەتی نەفیکراو لەگەڵ شەفاعەتی جێگیرکراو

فالشفاعة المنفية: ما كانت تطلب من غير الله فيما لا يقدر عليه إلا الله، والدليل قوله تعالى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لا بَيْعٌ فِيهِ وَلا خُلَّةٌ وَلا شَفَاعَةٌ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ}[1].

شەفاعەتی نەفیکراو : ئەوەیە داوای شتێ بکەی لەغەیری الله تعالی کەئەو شتە تەنها لەدەسەڵاتی الله تعالی بێت وەغەیری الله کەس ئەوشتەی پێ نەکرێت بەڵگەش وتەی الله یە (ئەی ئەوانەی باوەڕتان هێناوە! ببەخشن هەندێک لەو ماڵ و سامانەی پێمانداون پێش لە هاتنی ڕۆژێک هیچ کڕین و فرۆشتنێکی تێدا نییە (تا بەماڵ خۆتان بکڕنەوە) هەروەک هیچ دۆستییی و تکاو شەفاعەتێک سوودی نابێ. و هەرکافروو بێ باوەڕان ناهەقیکارو ستەمکارن

والشفاعة المثبتة: هي التي تُطلَب من الله، والشافع مكرم بالشفاعة، والمشفوع له من رضي الله قوله وعمله بعد الإذن كما قال تعالى: {مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلاّ بِإِذْنِهِ}[1] {وَلا يَشْفَعُونَ إِلاّ لِمَنِ ارْتَضَى}[2] {قُلْ لِلَّهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا}[3]

وەشەفاعەتی جێگیرکراو : ئەوەیە داوا لەالله بکەیت وەکەسی شەفاعەت کاریش ڕێزلێگراوبێت لەلای الله بەشەفاعەت کردن وە شەفاعەت بۆکراویش الله لێی ڕازی بوبێت لەوتە وکردەوەی لەپاش ئەوەی الله مۆڵەت ئەیات بەشەفاعەتکار بەڵگەش وتەی الله : {مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلاّ بِإِذْنِهِ}، {وَلا يَشْفَعُونَ إِلاّ لِمَنِ ارْتَضَى}، {قُلْ لِلَّهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا}.

شەفاعەت بەسێ مەرج ڕوو دەدات
① الله تعالی ئیزن بات کەسێ شەفاعەت بکات بۆکەسێکی تر
② الله ڕازی بێت لەکەسی شەفاعەتکار
② الله ڕازی بێت بەوەی شەفاعەتکار شەفاعەت بۆ فلان کەس بکات

[1] :سورة البقره آية ٢٥٥
[2] :سورة الأنبياء آية ٢٨
[3] :سورة الزمر آية ٤٤

قال الله تعالى : (لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا إِلَّا مِن بَعْدِ أَن يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَن يَشَاءُ وَيَرْضَىٰ)[1]
شەفاعەت وتکاکانیان سودی نابیت تەنها پاش ئەوەنەبێت کەالله مۆڵەتیان بات بەشەفاعەتکردن بۆ کەسێ کەالله خۆی بیەوێ ولێی ڕازی بێت

وقال تعالى: (يَوْمَئِذٍ لَّا تَنفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَٰنُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا)[2]
وقال: (مَن ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِندَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ)[3]

کەواتــا شەفاعەت بەو سێ مەرجە دێتە دی

شيخ الإسلام ابن تيمية رحمه الله دەفەرموێت :
(ولهذا كان سيد الشفعاء صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إذا جاء الخلائق يوم القيامة يطلبون الشفاعة من آدم فيعتذر ، ثم يطلبونها من نوح ومن إبراهيم ثم موسى ثم من عيسى فيقول : اذهبوا إلى محمد فإنه عبد غفر الله له ما تقدم من ذنبه وما تأخر،
قال : (فأذهب إلى ربي فإذا رأيت ربي خررتُ ساجداً فأحمد ربي بمحامدَ يفتحها عليَّ لا أُحسنُها الآن فيقول : أي محمد ، ارفعْ رأسَك ، قُلْ تُسمعْ ، وسَلْ تُعطَه ، فأشفع)[5]
فبيَّن صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أنه إذا أتى ربَّه لا يشفع حتى يُؤذن له ، بل يبدأ بالسجود لله والثناء عليه فيأذن له ربه في الشفاعة)[4]

بەم شێوە گەورەی شەفاعەتکاران صــلى الله عليه وسـلم کاتێ کەدروستکراوانی الله لەڕۆژی قیامەت دێــن داوای شەفاعەت لەئادەم ئەکەن ئەویش پێی ناکرێت پاشان داوا لەنوح و ابراهیم وپاشان موسا پاشان عیسا دەکەن هەموویان ئەڵێن بڕۆن بۆلای محمد صلى الله عليه وسلم چونکە ئەو بەندەیەکە الله لەهەموو گوناهەکانی پاش وپێشوی خۆش بوە، پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم ئەفەرموێت ئەڕۆم بۆلای پەروەردگارم وسوجدە دەبەم و سوپاسێکی الله دەکەم بەسوپاسێ ئەیخاتە سەر زمانم کەئێستا نایزانم پەروەردگار ئەفەرموێ ئــەی محمد سەرت بەرزکەوە قسەبکە وقسەت ئەبیسترێ و داوا بکە پێت ئەبەخشرێ ئێنجا منیش شفاعەت دەکەم، لەمەوە ڕون ئەبێتەوە پێغەمبەر صلى الله عليه وسل کاتێ دێ بۆلای الله ڕاستەوخۆ شەفاعەت ناکات تا الله ئیزن ــی ئەیـات بەڵکو دەست بە سوجدە بردن و ستایشی الله دەکات ئێنجا الله ئیزن ــی ئەیات شەفاعەت بـکات.

وەدەفەرموێت :
(فهذا خير الخلق وأكرمهم على الله إذا رأى ربه لا يشفع حتى يسجد له ويحمده ، ثم يأذن له في الشفاعة،وهذا تصديق قوله تعالى (مَنْ ذَا الذِّي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إلاَّ بِإِذْنِه) إلى غير ذلك من الآيات ، وقد جاء في الحديث الصحيح أنه (تشفع الملائكة والنبيون والمؤمنون) ، لكن بإذنه في أمور محدودة ليس الأمر إلى اختيار الشافع)[6]

---

[1]:ســورة النجم آيــة ٢٦
[2]:ســورة طه آيــة ١٠٩
[3]:ســورة البقره آيــة ٢٥٥
[4]:جامع المسائل (٤ / ٢٠٩)
[5]:متفق عليه
[6]:مجموع الفتاوى (٢/ ١٠٦)

کەواتــا جائیزنیە داوای شتێ لەکەسێ بکەیت کە ئەوشتە بەدەست الله یە بەدەست مرۆڤ نیە بەڵکو الله وەک ڕێزلێنانێ لەشەفاعەتکار ئیزنی دەدات شەفاعەت بکات بــۆکەسێک کەالله خۆی لەوکەسە ڕازیە ئەیەوێ شەفاعەت کار بەوشەفاعەتکردنە ڕێزداربکات.

الله دەفەرموێت : (قُل لِّلَّهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا) [1] واتــە: پێیان بــڵێ شەفاعەت هەموی بۆالله یە

ئیمام ـی ابن کثــیر لەتەفسیری ئەم ئایەتە ئەفەرموێ:
قل : أي يا محمد لهؤلاء الزاعمين أن ما اتخذوه شفعاء لهم عند الله ، أخبرهم أن الشفاعة لا تنفع عند الله إلا لمن ارتضاه وأذن له ، فمرجعها كلها إليه

ئەی محمد صلی الله علیه وسلم بەوکەسانە بڵێ کەلافی ئەوە لێ ئەیەن کەپەرستراوەکانیان لای الله شفاعەتیان بـۆئەکەن هەواڵیان بەرێ کەشەفاعەت ســودی نابێت لەلای الله تەنها بـۆکەسێ نەبێت کەالله لێی ڕازی بێت و خۆشی ئیزن بات کەشــەفاعەتی بۆبکرێت بۆیە شەفاعەت هەرهەمووی بۆالله دەگێڕێتەوە .

[1]:ســورة الزمر آيــة ٤٤

بسم الله الرحمن الرحيم

بنچینەی سێهەم

القاعدة الثالثة

محمد بن عبد الوهاب

شێخ محمدی کوڕی عبدالوهاب رحمه الله ئەفەرموێت:
القاعدة الثالثة: أن النبي ﷺ ظهر في أناس متفرقين في عبادتهم، منهم من يعبد الملائكة، ومنهم من يعبد الأنبياء والصالحين، ومنهم من يعبد الأشجار والأحجار، ومنهم من يعبد الشمس والقمر. وقاتلهم رسول الله ﷺ ولم يفرّق بينهم، والدليل قوله تعالى: {وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِينُ كُلُّهُ لِلَّهِ}[1]

پێغەمبەرصلی الله علیه وسلم لەناو خەڵکانێ دەرکەوت جیاوازبون لەپەرستراوەکانیان هەیانبوو فریشتەی ئەپەرست هەشیان بوو پێغەمبەران وپیاو چاکانی ئەپەرست وەهەشیان بوو خۆر ومانگی ئەپەرست لەگەڵ ئەوەشدا رسول الله صلی الله علیه وسلم جیاوازی لەنێواناندا نەکردن بەڵگەش وتەی الله یە(بجەنگن دژیان تاوکـ نەبن بەهۆی بڵاوبونەوەی شـیرک وکوفر وە ئاین هەمووی بۆالله بێت)

ودليل الشمس والقمر قوله تعالى: { وَمِنْ آيَاته اللَيْلُ وَالنَهَارُ وَالشَمْسُ وَالْقَمَرُ لا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ }[2]

بەڵگەش لەسەر پەرستنیان بۆ خۆر ومانگ وتەی الله یە لە نیشانەکانی تاک و تەنیایی الله تعالی شەوو رۆژو خۆرو مانگە دەسا ئێوەش نە بۆ خۆر سوجدە بەرن، وە نە بۆ مانگ، چونکە ئەوانە هەردوو دروستکراوی الله ن و، ئەوانیش سوژدە هەر بۆ ئەو دەبەن ئێوە سوجدە هەر بۆ ئەو الله یە بەرن کەئەوانی دروستکردووە ئەگەر دەتانەوێ بە هەقیقەت الله بپەرستن .

ودليل الملائكة قوله تعالى: { وَلا يَأْمُرَكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلائِكَةَ وَالنَبِيِّينَ أَرْبَابًا }[3]

بەڵگەش لەسەر فریشتەکان وتەی الله یە : (فەرمان بە هیچ کامیشتان نادەن بچن فریشتەو پێغەمبەران بکەنە پەرستراوی خۆتان و بیانپەرستن ئاخۆ فەرمانتان پێدەکا بەکوفرو لەدین وەرگەڕان، پاش ئەوەی ئێوە موسڵمان بوون)

ودليل الأنبياء قوله تعالى: { وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ أَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاس اتَّخِذُونِي وَأُمِّيَ إِلَهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَه قَالَ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ }[4]

بەڵگەش لەسەر پێغەمبەران: (ئەوکاتەش وەبیر بێنە کە الله تعالی لە رۆژی قیامەتدا بە عیسای کوڕی مەریەم دەڵێ:(ئەرێ تۆ بەو خەڵکەت گوت کە لە جیاتی الله بەتەنها بپەرستن وتوتە خۆت و دایکت بکەنە دوو پەرستراو ؟! وبتان پەرستن؟(عیسایش ئەڵێ: پەروەردگارم! من هەمیشە تۆ بە پاک و خاوێن ڕا دەگرم و، هەرگیزیش بۆ من ناشێ شتێکی ناراست و ناشیاوی وا بەرامبەر بە تۆ بڵێم ئەگەر ئەو قسەیەم کردبێ، بێ شک تۆ خۆت دەزانی هەرچی لەنەفسی مندایە تۆ ئەیزانیت بەڵام من دەربارەی ئەوەی لە نەفس ـی تۆدایە بەڕاستیی تەنها هەر خۆتی بەهەموو نادیارەکان زانایت .

---

[1]:سـورة الأنفال آيـة ٣٩
[2]:سـورة فصلت آيـة ٣٧
[3]:سـورة آل عمران آيـة ٨٠
[4]:سـورة المائدة آية ١١٦

الله تعالى نموونەیەکی هێناوەتەوە بە پیاوێک ئەم پیاوە بەندەی چەند کەسێک بێ و، هەر یەکەشیان کارێکی پێ بسپێرێ: ئەم پێی بڵێ برۆ، ئەویکەیان بڵێ مەڕۆ وە نمونەیەکی دیکەشی هێناوەتەوە بە پیاوێکیتر، ئەم پیاوە بەندەی تاقە کەسێک بێ، هەر ئەو کەسە سەرپەرشتی بکات ئاخۆ ئەو دووانە لە خۆشحاڵیی و دڵخۆشیی و بەر چاو ڕوونیدا یەکسانن؟ دیارە یەکسان نین، جا مرۆڤێکیش کە تەنها الله ئەپەرستێ لەگەڵ موشریکێکدا کە چەند بتێک بپەرستێ ئاوا جیاوازن
موسڵمانەکە لە یەکلاوە بڕیاری بۆ دەردەچێت و، دڵیشی زۆر ئاسوودەیە، بەڵام موشریکەکە لە چەند لاوە ئاراستە دەکرێ و سەرەنجام سەری لێ تێکدەچێ!! سوپاس هەر بۆ الله یە، لەسەر ڕاستکردنەوەی بەڵگە لەسەر خەڵک بەڵام زۆرترینیان ڕاستییەکە نازانن.

جائەوەی تەنها الله بپەرستێ تەنها گوێڕایەڵ وملکەچی یەک ڕێگا ئەبێت ئەوەی غەیری الله ئەپەرستێت ئەبێت بەکۆیلەی چەندان ڕێبازی جیاوازن و چەندان پەرستراووی دیکەی بەتاڵ سەرەڕای جیاوازیان لەوەی هەندێکیان پێغەمبەران پەرست بون وهەندێ تریان فریشتە پەرست و هەندێ تریان بت پەرست بەڵام رسول الله صلى الله عليه وسلم خاتری نەگرتن بـڵێت ئەمە پێغەمبەرێ ئەپەرستێ عوزری هەیە بەڵام ئەوەیان بت ئەپەرستێ عوزری نیـە بەڵکو جەنگی لەدژی هەموویان ڕاگەیاند وتەکفیری کردن وەک ئەبینیت ئەمڕۆ گۆڕپەرستەکان ئەڵێن ئێمە خۆ بت ناپەرستین ئێمە تەنها هانا وهاوارمان لەپێغەمبەران وپیاوچاکان کـردووە بێ ئاگان لەوەی پێغەمبەر صلى الله عليه وسـلم دژی پەرستنی هەمووشتێ جەنگی کردوە لەپێناوئەوەی خەڵکی هەموویان الله بپەرستن .

وەک شێخ بەڵگەی هێنایەوە لەقورئان کەچۆن الله تعالى قەدەغەی پەرستنی فریشتەکان وپێغەمبەران ودار وبەردی پێکەوە کـردووە

تەنـانەت پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم ڕێگری کردووە لەکاتی خۆر هەڵهاتن وخۆرئاوابوون سوجدە نەبەین بۆالله تعالى چونکە لەوکاتەدا خۆرپەرستان سوجدە بۆخۆر ئەبەن
ڕێگری کردووە لەوەی موسڵمان سوجدە بردنیشی بۆالله موافق بێت بەکاتی سوجدەی موشریکان بۆ پەرستراوە باتڵەکانیان ئەمە ئەو پەڕی ڕێگەگرتنە لەموسڵمانان و داخستنی هەموو دەرگایەک کەموسڵمان بەرەو شیرک ببات

بەڵگەی ڕێگریکردن لەنوێژکردن لەکاتی خۆر هەڵهاتن فەرموودەکەیە: (صل صلاة الصبح ثم أقصر عن الصلاة حتى تطلع الشمس حتى ترتفع؛ فإنها تطلع حين تطلع بين قرني شيطان وحينئذ يسجد لها الكفار)[1]

لەسەر بابەتی بەوەسیلەکردنی پیاوچاکان شێخ ئەو ئایەتەی هێنایەوە کەالله ئەفەرموێت :
(أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ...)[2]

[1]:صحيح مسلم من حديث عمرو بن عبسة
[2]:سـورة الإسراء آيـة ٥٧

ودليل الصالحين قوله تعالى: { أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ }[١]

بەڵگەش لەسەر پیاو چاکان وتەی الله یە: ئەوانەی ئەوان دەیانپەرستن و هاناو هاواریان بۆ دەبەن، ئـەوانەی ئیوە ئەیان پەرستن خۆیان بۆڕێـگا وهۆکارێ ئەگەڕێن تاالله نزیک ببنەوە بەئومێدی رەحمەت و میهرەبانی ئەو (پەروەردگار)ـەن و لەتۆڵەو سزایشی دەترسن، ئیتر چۆن ئەیان پەرستن لەجیاتی الله

ودليل بالأشجار والأحجار قوله تعالى: { أَفَرَأَيْتُمُ اللاَّتَ وَالْعُزَّى وَمَنَاةَ الثَّالِثَةَ الْأُخْرَى }[٢]

بەڵگەش لەسەر دار وبەر پەرستنیان(هەواڵی لات و عوززاو سێیەمەکەی تریان (مەنات)م بدەنێ)

وحديث أبي واقد الليثي رضي الله عنه قال: (خرجنا مع النبي ﷺ إلى حنين، ونحن حدثاء عهد بكفر، وللمشركين سدرة يعكفون عندها وينوطون بها أسلحتهم، يقال لها: ذات أنواط. فمررنا بسدرة فقلنا: يا رسول الله، اجعل لنا ذات أنواط كما لهم ذات أنواط. فقال رسول الله ﷺ: "الله أكبر، إنها السنن، قلتم والذي نفسي بيده كما قال بنو إسرائيل لموسى: {اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ}، لتركبن سنن من كان قبلكم" أي: النصارى واليهود)[٣]

وەحەدیثەکەی ابی واقد ـی اللیثی ڕەزای الله ـی لێ بێت کەئەگێڕێتەوە ئەفەرموێت لەگەڵ پێغەمبەر دەرچووین صلى الله عليه وسلم تازە ببوینە موسڵمـان وە موشریکەکان دارێکیان هەبوو چەکانیان بەوداریا هەڵدەواسی بۆتەبەڕوک پێکردنی پێیان ئەوت ذات انواط بەلای دارەکەدا تێپەڕین
وتمان ئەی پێغەمبەری الله صلى الله عليه وسلم تۆش دارێکمان بۆدانێ بۆی چەکەکانمانی پێدا هەڵبواسین وەک چۆن موشریکان هەیانە پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم فەرمووی الله اكبر ئەمە هەمان ڕێچکە ورێبازە کەبەنی اسرائیل بەموسایان وت تۆش بتێکمان بۆ پەرستن بۆدانێ وەک چۆن موشریکان پەرستراویان هەیە موسا پێی وتن بەڕاستی ئێوە گەلێـکی نەفامن (ئێوەش شوێنی ئەوانەی پێش خۆتان ئەکەون) واتا شوێن جولەکەوگاوران ئەکەون.

شێخ فەرمووی: هەریەکەیان شتێکیان ئەپەرست واتا ئەوەی کۆیان ئەکاتەوە بریتیە لەوەی تەوحیدیان نیە وهاوبەشدانەرن جیاوازی نێوان کەسـی هاوبەشدانەر لەگەڵ کەسێ کەتەنها الله ئەپەرستێ چیە ؟

الله لەقورئاندا ئەفەرموێت : { ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَّجُلًا فِيهِ شُرَكَاء مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِّرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ }[٤]

---

١ :سـورة الإسراء آيـة ٥٧
٢ :سـورة النجم آيـة ١٩
٣ :رواه الترمذي
٤ :سـورة الزمر آيـة ٢٩

ئیمام ـی طبری لەتەفسیرەکەیدا هێناویەتیەوە لەڕێگەی أبو معاويةله الأعمش، له إبراهيم،له عبد الله فەرمویەتی: كان ناس من الإنس يعبدون قوما من الجنّ، فأسلم الجنّ وبقي الإنس على كفرهم، فأنـزل الله تعالى (أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ)

خەڵکانێ لەمرۆڤەکان عیبادەتی کەسانێکیان ئەکرد کەجنۆکەبون ئەو جنۆکانە بون بەموسڵمان بەڵام ئەو مرۆڤانە لەسەر کوفرەکەیان بەردەوام بون بۆیە الله ئەو ئایەتەی دابەزن کەتێیدا فەرمووی (ئەوانەی ئێوە ئەیان پەرستن خۆیان بەدوای هۆکارێ ئەگەڕێن تا الله لەخۆیان ڕازی بکەن).

جا موشریکانی سەردەم لەگۆڕپەرستان ئەڵێن الله لەقورئاندا وەسیلە ـی شەرعاندوە کەلەڕێگەی وەسیلەوە لەالله نزیک ببینەوە وە ئێمەش پێغەمبەران وپیاووچاکان ئەکەین بەوەسیلەی نێوان خۆمان ـو الله تعالى

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە تەقوای الله بکەن لەالله نزیک ببنەوە بەهەر هۆکارێ کەالله نزیـکتان ئەکاتەوە

لەکاتێـکدا الله تعالى کەئەفەرموێت: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ) [1]

جاموشریکان ئەگەر ئایەتەکە بەتەواوی دانێن تێدەگەن کەوا وەسیلە(هۆکار) مەبەست پێی ئەوکردەوە شەرعیانەیە کەالله لەقورئان وسونەت فەرموویەتی چونکە الله تعالى ڕێـک دوای وتنی (وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ) ئەفەرموێت (وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ) لەپێناو ڕێگەی الله تعالى جەنگ وجیهاد بـکەن (لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ) بەشکو لەهەردوو جیهاندا سەرفرازو بەختیار بن.

کەواتــا وەسیلەی شەرعی بریتیە لەکرداری شەرعی نەک کرداری موشریکەکان

ئیمام ـی طبری لەتەفسیری ئەم ئایەتەدا ئەفەرموێت: يا أيها الذين صدقوا الله ورسوله فيما أخبرهم ووعد من الثواب وأوعد من العقاب "اتقوا الله" يقول : أجيبوا الله فيما أمركم ونهاكم بالطاعة له في ذلك ، وحققوا إيمانكم وتصديقكم ربكم ونبيكم بالصالح من أعمالكم " وابتغوا إليه الوسيلة " ، يقول : واطلبوا القربة إليه بالعمل بما يرضيه

ئەی ئەوانەی بڕواتان بەالله و پێغەمبەرەکەی هێناوە لەوەی هەواڵتان پێدراوە لەپاداشت وسزا تەقوای الله بکەن)واتا وەڵامی الله بەنەوە لەوەی فەرمانی پێـکردوون ولەوەشی ڕێگری لێکردووا وە ئیمانەکەتان بسەلمێنن بەئەنجامدانی کردەوەی چاکـە وە بەهۆکار لەالله نزیک ببنەوە واتـا لەالله نزیک ببنەوە بەکردنی ئەوکارانەی الله پێی ڕازییە .

گومانی تێدانیە ئەگەر هاوارکردن لەپێغەمبەران وپیاوچاکان الله لێی ڕازی بوایە ئەوا الله قەدەغەی پەرستنی نەئەکردن
چونکە موشریکەکانیش لەپەرستنی پیاوچاکانیان ئەیانگوت نیەتمان ئەوەیە لەالله نزیک ببینەوە قال تعالى {مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى}[2]

---

[1] :ســورة المائده آيــة ٣٥
[2] :ســورة الزمر آيـة ٣

پاشان شێخ بەڵگەی هێنایەوە لەسەر قەدەغەکردنی پەرستنی دار وبەرد بەئایەتی :
{أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّى} {وَمَنَاةَ الثَّالِثَةَ الْأُخْرَى}[1]

هەواڵم پێ بەن لەبارەی بتەکانتان ئایا سودی پێ گەیاندن؟
کەیەکیان ناوی (لات) بوو کەئەم بتە پەرستراوی خەڵکی ثەقیف وهۆزە هاوپەیمانەکانیان بوو ئەم (لات ـە کەکرابوو بەپەرستراو کاتی خۆی پیاوچاک بوە خواردنی بۆحاجیەکان دروست کردوە لەپاش مردنی هێندە ڕێزیان لێ نا تاگەشتە ئەوەی لەگەڵ الله بیپەرستن لەسەر شێوەی بتێك)

وە بتی دووەمیان {وَالْعُزَّى} :
(وَالْعُزَّى اختلفوا فيها : فقال مجاهد : هي شجرة لغطفان يعبدونها ، وهي التي بعث إليها رسول الله خالد بن الوليد فقطعها)[2] العزی ڕاجیاوازی لەسەر هەیە موجاهید فەرمویەتی دارێک بوو خەڵکی غطفان ئەیان پەرست وە رسول الله صلى الله عليه وسلم خالد ـی بۆنارد بڕیەوە .

{وَمَنَاةَ} :لەنێوان مەککە ومەدینەدا بوو هۆزی خوزاعە وئەوس خەزرەج ئەیان پەرست ئەم سێ بتە لەگەورەترینی بتەپەرستراوبۆکراوەکان بوون

پاشان شێخ محمدی کوڕی عبدالوهاب بەسەرهاتەکەی ابی واقد ـی هێنایەوە کەفەرمووی ئێمە تازە موسڵمان بوین
ئەمە خاڵێکی زۆر گرنگی تێدایە هەمووما ئەزانین حەمدانیەکان یەکێ ڕەخنەکانیان لەدەولە ئەوەیە ئەڵێن بۆچی ئەبو علی ئەنبار وتویەتی ئەگەر کەسێک نەزانێت جوێندان بەدین کوفرە بۆیە تەکفیری جوێندەر ناکات ئەم کەسە فێری ئەکەین کەجوێندان کوفرە ئەگەر دووای فێرکردن تەکفیری جوێندەر بەدین نەکات ئەوا ئەویش وەک جوێندەرەکە کافرە

جاحەمدانیەکان ئەڵێن مەحاڵە کەسێ هەبێت نەزانێت جوێندان بەالله کوفرە چونکە جوێندان بابەتێ ئاشکرایە ئەوەی بوەستێ لەتەکفیرکردنی کەسی جوێندەر بێ ڕەچاوکردنی هیچ شروط وموانعێکی تەکفیر ڕاستەوخۆ ئەوویش تەکفیرئەکرێت

بەڵام ئێمەش ئەڵێین نەخێر نەتان پێکا چونکە ئەوانەی تازە بون بەموسڵمان بەهۆی ئەوەی یاساکانی ئیسلام تێنەگەشتبون و هەمووی چەند کاتێکی کەم بوو ببون بەموسڵمان بەڵام جاهل بون بەئاشکراترین بابەتی دین کەتەوحیدە لەگەڵ ئەوەشدا پێغەمبەری الله فێری کردن صلى الله عليه وسلم ڕاستەوخۆ تەکفیری نەکردن

کەواتا شێخ ئەنباریش هەمان شتی فەرمووە بۆنمونە کەسێ تازە بۆتە موسڵمان نازانێت تەکفیر چیە تۆچۆن بێ هیچ عوزرێ تەکفیری ئەکەیت لەکاتێکدا تەکفیر لەواجباتی دینە بەڵام تەوحید ئاشکراترین و بنچینەی دینە لەگەڵ ئەوەشدا بۆتازە موسڵمان عوزری پێدراوە

کەبەشێک لە زانایان فەرموویانە هەندێجار کوفری ئاشکرا عوزری تێدایە وەک ئەم کەسانە کەتازە ببونە موسڵمان

---
[1]:سورة النجم آية ١٩-٢٠
[2]:الثعلبي له " تفسيرەکەیدا (٩/١٤٥) ئەفەرموێت

شێخ محمدی کوڕی عبدالوهاب دەفەرموێت :
(وتفيد أيضاً أن المسلم المجتهد إذا تكلم بكلام كفر وهو لا يدري فنبه على ذلك فتاب من ساعته أنه لا يكفر كما فعل بنو إسرائيل والذين سألوا النبي صلى الله عليه وسلم)[1]

ئەم فەرمووده سودی ئەوەی تێدایە ئەگەر موسڵمانێک کەبۆهەق کۆشش ئەکات قسەیەکی کوفری بڵێت ونەزانێت کوفرە وەئاگاداربکرێتەوە لەسەری ئەوا ڕاستەوخۆ تەوبەی لێ ئەکات ئەوا بەوقسە کوفریە کافرنابێت وەک ئەوانەی داوایان لەموسا کرد وە وەک ئەوانەی داوایان لەپێغەمبەر صلى الله عليه وسلم کرد

شێخ ـی ئیمام عبد الله ـی کوڕی محمد بن عبد الوهاب(ت١٢٤٤) - ئەفەرموێت:
رَحِمَهُ اللهُ تَعَالى- : (فأنكر - صلَّى اللهُ عَليهِ وعَلى آلِهِ وسَلَّمَ- مجرَّد مشابهتهم، فإذا كان اتخاذ الشجرة لتعليق الأسلحة والعكوف حولها، اتخاذ إله معَ الله، وهم لا يعبدونها، ولا يسألونها، فما الظن بالعكوف حول القبر، ودعائه، والدعاء عنده، والدعاء به؟!.. لو كان أهل الشِّرك، والبدع يعلمون؟!)[2]

ئەگەر پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم ڕێگری لێکردن لەکاتێکدا داوایان کرد خۆیان بشوبهێنن بەموشریکان ئەگەر دانانی دارێک بۆچەک پێدا هەڵواسین ومانەوە لەلایدا بریتی بێت لەدانانی پەرستراوێک لەگەڵ الله [واتا کە ئەوکارە بریتی بێت لەشەریکدانان بۆالله] لەکاتێکدا نەشی پەرستن ولێشی نەپاڕێنەوە ئیتر گومانت چۆن ئەبێت لەمانەوە لەلای گۆڕ وپاڕانەوە لەگۆڕەکە ولەلای گۆڕەکە ودوعاکردن بەگۆڕەکە ؟ .. ئەگەر ئەهلی شیرک وبیدعە ئەمەیان زانی بوایە[ئەوا دەست بەرداری شیرک وبیدعەکانیان ئەبون]

شێخ داواکاریەکەیانی بە(دانانی پەرستراوێک لەگەڵ الله) وەسف کرد.

شێخ ـی الإمام عبد الرحمن بن حسن رَحِمَهُ اللهُ تَعَالى ئەفەرموێت :
(ظنوا أن هذا محبوب عند الله، وقصدوا التقرب به، وإلا فهم أجل قدرا من أن يقصدوا مخالفة النبي صلَّى اللهُ عَليهِ وعَلى آلِهِ وسَلَّمَ)[3]

وایانزانی ئەم کارە لەلای الله کارێکی باشە وەنیەتیان نزیک بونەوە بوو لەالله ئەگینا ئەوان زۆر لەوە بەرێزترن بەمەبەستەوە پێچەوانەی پێغەمبەر صلى الله عليه وعلى اله وسلم بکەن

وەهەر شێخ العبد الرحمن بن حسن رَحِمَهُ اللهُ تَعَالى ئەفەرموێت:
(فظهر بهذا الحديث أن التعلُّق على الأَشجار والأحجار وغيرها لطلب البركة بها، شرك في العبادة، كشرك عباد الأصنام)[4]

لەم فەرموودەیە ئەوەی تێدا ڕوون ئەبێتەوە شت هەڵواسین بەدار وبەردو جگەلەوانەش بەئومێدی بەدەست هێنانی پیرۆزکردنی شیرکە لەعیبادەت وەک شیرکی بت پەرستان .

---

[1]:كشف الشبهات (٤٥،٤٦) إرشاد المسلمين في الرد على القبوريين الشيخ حمد بن معمر (٩٨، ٩٩)
[2]:انتهى من الدرر السنية (١٠/٢٥٩)
[3]:فتح المجيد (١/٢٦٠)
[4]:قرة عيون الموحدين (ص ٧٦)

شێخ عبداللطيف بن ال الشيخ لەڕەدی ابن منصورِ ـدا کەابن منصورِ ڕەخنەی لەشێخ محمد گرتوە کەشێخ محمد وتویەتی (إن أشياء من أنواع الشرك الأكبر قد يقع فيها بعض المصنِّفين الأوَّلين) [1] ئەکرێت هەندێ لەنوسەرە یەکەمیانەکان بکەونە ناوشیرکـی گەورەوە

شێخ عبداللطيف لەوەڵامـدا فەرموویەتی : [قولُ الشيخ] قولٌ صحيحٌ، يدلُّ عليه الكتابُ، والسنةُ، والواقعُ، والاستقراءُ، وقد خفيَ على قوم موسى عليه السلام، وعلى أبي واقد الليثي، وأصحابه ما طلبوه من أنبياء الله، فكيف لايخفى)

وتەکەی شێخ دروســتە قورئان وسونەت واقعیش بەڵگەن لەسەر ڕاستی قسەکەی شێخ لەگەلەکەی موسـا ولەابی واقدی الليثـی و هاوەڵان کەئەو شیرکەیان لاشاراوە بوو داوای شیرکیان لەپێغەمبەرانی اللە کرد ئیتر چۆن شیرک شاراوە نابێت(لەهەندێ نوسەری کتێبەکان)

شێخ محمد بن إبراهيم (ت 1398) پرسیاری لێکرا دەربارەی ئەم فەرموودەیە: (اجعل لنا ذات أنواط كما لهم ذات أنواط ؟) لەوەڵامدا فەرمووی: (لا يصل إلى الكفر إذا كان على سبيل الاستفتاء، أو الجهل، كقصة أصحاب موسى وأصحاب محمد[- صلَّى اللهُ عَليهِ وعَلى آلِهِ وسَلَّمَ-] حسبوه قربة)[2]

ناگاتە سنوری کوفر ئەگەر لەسەر شێوەی فەتوا وەرگرتن یان بەجەهلەوە بیڵێن وەک چیرۆکی هاوەڵانی موسـا و هاوەڵانی محمد صلی الله علیه وسلم کەوایان زانی بەوکارە لەاللە نزیک ئەبنەوە.

شيخ محمد حامد الفقي رَحِمَهُ اللهُ تَعَالى ئەفەرموێت : (ليس ما طلبوه من الشِّرك الأصغر، ولو كان منه، لما جعله النبي - صلَّى اللهُ عَليه وعَلى آله وسَلَّمَ- نظير قول بني إسرائيل ﴿ اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا ﴾، وأقسم على ذلك بل هو من الشِّرك الأكبر كما أن ما طلبه بنوا إسرائيل من الأكبر وإنما لم يكفروا بطلبهم، لأنهم حدثاء عهد بالإسلام ولأنهم لم يفعلوا ما طلبوه ولم يقدموا عليه بل سألوا النبي - صلَّى اللهُ عَليهِ وعَلى آلِهِ وسَلَّمَ- فتأمَّلْ)

ئەوەی ئەوان داوایان کرد شیرکی بچوک نەبوو گەر شیرکی بچوک بایە ئەوا پێغەمبەر صــلی اللە علیەوسلم وتەکەیان بەراورد نەدەکرد بەوتەکەی بەنی اسرائیل کەبەموسایان فەرموو بتێکمان بۆدانێ تابیپەرسترین وە پێغەمبەر صلی الله علیــە وسـلم سوێندی لەسەر خوارد کەهەمان قسەی بەنی اسرائیلە بەموسایان وت کەداوای شیرکی گەورەیان لێکرد بەڵام بەداواکردنەکەیان کافـرنەبوون چونکە تازە ببونە موسڵمان وە خۆشیان سەربەخۆیانە نەڕۆشتن ئەنجامی بەن وپێش پێغەمبەر نەکەوتن صلی الله علیه وسلم بەڵکو پرسیاریان لەپێغەمبەرکرد صـلی الله علیه وسلم .

ئیمام ـی ڕاڤەکـار العلامة الألوسی ئەفەرموێت :
(وفى هذا الخبر تصريح على أن القائل واحد ولعل ذلك كان عن جهل يعذر به ولا يكون به كافراً وإلا لأمره النبى بتجديد إسلامه ولم ينقل ذلك فيما وقفت عليه)[3]

١:مصباح الظلام ص١٩٦
٢: فتاوى (١/١٠٤)
٣:روح المعانی ٦/٩

لەم هەواڵەدا ئەوەی تێدایە کەئەوەی داوای کردوە کەسێک بوە وە لەوانەیە بەهۆی نەزانیەوە ئەو داوایەی کردبێت عوزری پێ دراوە بەوەنەبووە بەکافر گەر کافربوایە بەوقسە ئەوا پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم فەرمانی پێ ئەکرد ئیسلامەتیەکەی تازە بکاتەوە

بەڵام شێخ ـی ئیسلام ابن تیمیه و ئیمام ـی شاطبی ئەفەرموون : (داواکاری هاوەڵان شیرکی گەورە نیە تەنها چاولێکەری وخۆشوبهاندن بوو بەکافران) [1]

بەڵام وتەی صحیح ئەوەیە کەپێشەوایان فەرموویان کەداواکەیان شیرک بوە چونکە پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم سوێندی خوارد داواکاریەکەیان هەمان داواکاری بەنی اسرائیل بوو لەموسا کەوتیان تۆش بتێکیمان بۆدانێ تابیپەرستین جا ڕسول الله صلی الله علیه وسلم سوێند لەسەر شتێ ناخوات وبەیەکەوە گرێی نادات ئیلا لەهەموو ڕوویەکەوە ئەو دووشتە وەکو یەکن هەربۆیەش زۆرینەی زانایان لەسەرئەوەن داواکەیان شیرک بوە بەڵام بەهۆی ئەوەی تازە ببون بەموسڵمان عوزریان پێدراو تەکفیرنەکران وەکەسی تازە موسڵمان بوو عوزری پێ ئەدرێت .

شیخ الإسلام بن تیمیة رحمه الله ئەفەرموویت :
(ولهذا لو أسلم رجل ولم یعلم أن الصلاة واجبة علیه ؛ أو لم یعلم أن الخمر یحرم لم یكفر بعدم اعتقاد إیجاب هذا وتحریم هذا ؛ بل ولم یعاقب حتی تبلغه الحجة النبویة)[2]

بەهەمان شێوە گەر کەسێ ببێت بەموسڵمان نەزانێت نوێژ واجبە لەسەری یان نەزانێت ئارەق حەرامە کافرنابێت بەباوەڕنەبونی بەواجبی نوێژ وبەحەرام نەزانینی بۆئارەق بەڵکو سزاش نادرێت تاوەکو ئیقامە حوجەی ئەکرێت .
وە ئیجماع نەقڵ ئەکات و ئەفەرموێت :
(ولهذا اتفق الأئمة علی أن من ..کان حدیث العهد بالإسلام فأنكر شیئا من هذه الأحكام الظاهرة المتواترة فإنه لا یحكم بكفره حتی یعرف ما جاء به الرسول)[3]

یەکدەنگی پێشەوایان لەسەر ئەوەیە کەهەرکەسێ تازە بوبێت بەموسڵمان ئینکاری شتێ لەوئەحکامە زاهیرانەی ئیسلام بکات کەمتواترن ئەوا حوکم بەکافربونی نادرێت تائەوەی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم پێی هاتوە فێرئەکرێت (بێگومان تەکفیریش حوکمێکە لەوئەحکامانە ئەوەی جاهل بێت تێیدا عوزری پێ ئەدرێت)

ابن قدامة رحمه الله ئەفەرموێت:
(فَإِنْ كَانَ جَاحِدًا لِوُجُوبِهَا نُظِرَ فِيهِ , فَإِنْ كَانَ جَاهِلًا بِهِ , وَهُوَ مِمَّنْ يَجْهَلُ ذَلِكَ , كَالْحَدِيثِ الْإِسْلَامِ وَالنَّاشِئِ بِبَادِيَةٍ ,عُرِّفَ وُجُوبَهَا , وَعُلِّمَ ذَلِكَ , وَلَمْ يُحْكَمْ بِكُفْرِهِ ; لِأَنَّهُ مَعْذُورٌ) [4]

ئەگەر نکوڵی واجب بونی نوێژبکات سەیری ئەکەین ئەگەر جاهل بێت وە نەزان بێت بەواجب بونی نوێژ وەک کەسێک کەتازە بۆتە موسڵمان یان لەدەشتایەکان ئەژێت ئەوا فێرئەکرێت کەنوێژ واجبە حوکم بەکافربونی نادرێت چونکە جاهیلە.

---

[1]:اقتضاء الصراط المستقیم (٢/٦٤٤) وللشاطبي (الاعتصام ٢/٢٤٥،٢٤٦)
[2]: مجموع الفتاوی (١١/٤٠٦)
[3]:مجموع الفتاوی (١١/٤٠٧)
[4]:المغني (٢/١٥٦)

کەواتــا جەحدکردنی ئەو ئەحکامانەی کەباوەڕهێنان پێی لەئەصلی دینە بەڵام کەسێ تازە بۆتە موسڵمان یان لەجێگایەکی دوورە دەست ژیاوە عوزری پێ ئەدرێت

لێرەش مەبەستمان دەرخستنی جەهالەتی حەمدانیەکانە کەپێیان وایە هیچ کەسێ عوزی بۆنیە کەجاهل بێت بەئەحکامی تەکفیر لەکاتێکدا عوزر بۆتازە موسڵمان بوو لەشیرک وکوفری ئاشـکراش لەلای زانایان باسکراوە بەاستدلالکردنیان بەو فەرموودەیەی ابی واقد اللیثــی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

بنچینەی چوارەم

القاعدة الرابعة

محمد بن عبد الوهاب

بنچینەی چوارەم وکـۆتایی لەقواعد الاربعة ـی شێخ محمدی کوڕی عبدالوهاب

شێخ ئەفەرموێت رحمه الله:
القاعدة الرابعة: إن مشركي زماننا أغلظ شركا من الأولين، لأن الأولين يشركون في الرخاء ويخلصون في الشدة، ومشركو زماننا شركهم دائم في الرخاء والشدة، والدليل قوله تعالى: { فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلْكِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ } [١]

بنچینەی چوارەم : کەموشـریکانی سـەردەمی ئێمە شیرکەکەیان توندترە لەموشریکانی پێشووتر چونکە موشریکانی سەرەتا لەخۆشـیدا شیرکیان ئەکرد ولەتەنگانەدا ئەگەڕانەوە بۆلای الله تعالی بەڵام موشـریکەکانی سەردەم شیرکەکانیان هەمووکاتێکە لەخۆشی وناخۆشیدا شیرک ئەکەن بەڵگەش وتەی الله یە لە کاتی خۆشیی و ئاساییشدا دەبینی ئەو خەڵکەیە بێ باوەڕن و نکوڵیی تەوحیدی الله ئەکەن کەچی کاتێ سواری کەشتی دەبن و ترسی نقوم بوونیان لێ دەنیشێت، زۆر بە کوڵ سەر دادەنێن و ملکەچیی و یەکلابوونەوەی خۆیان بۆ الله دەردەبڕن و تەنها لەو داوا دەکەن و، باسی بتەکان نامێنێ، بەڵام کاتێ الله ڕزگاریان دەکاو دەگەنە وشکانیی، دووبارە دەچنەوە سەر بیرە پووچەڵەکەی خۆیان و بەهەمان جۆر شەریک و هاوەڵا بۆ الله دادەنێن.

شێخ فەرمووی موشریکانی پێشوو لەتەنگانەدا ڕوویان لەالله ئەکرد بەڵام موشـریکانی ئەمڕۆ کەخۆیان بەئومەتی محمد صلی الله علیه وسلم ئەزانن ئەبینیت لەکاتی تەنگانەشا هاوارەکات عبدالقادری گەیلانی یان ئەڵێ یارسول الله فریام بـکەوە بەڵام موشریکانی کۆن لەتەنگانەدا تەنها لەالله ئەپاڕانەوە
وەک چۆن لەچەند ئایەتێکی تردا الله ئەفەرموێت :
(وَإِذَا غَشِيَهُم مَّوْجٌ كَالظُّلَلِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ فَمِنْهُم مُّقْتَصِدٌ ۚ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ) [٢]

موشریک و هاوبەش دانەرەکان هەرکاتێ شەپۆلێکی گەورەی دەریا وەک هەوری پڕ بۆیان هاتبایە خێرا بت پەرستەکان ئەوسا داوا لەالله دەکەن و لێیدەپاڕێنەوە ڕزگاریان بکا جا کاتێ ڕزگاری کردن و گەیاندنیە وشکانیی لەسەر ئەو بارەیان ناوەستن. هەیانە مامناوەندییە لە نێوان شیرک وتەوحیدا هەشیانە لەسەر شیرک دەمێنێتەوە لە ئایەتەکانمان نکووڵی ناکات مەگەر خەڵکێکی فریوبازو پێنەزان ونکۆڵیکار .

وقال تعالى: (وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَن تَدْعُونَ إِلَّا إِيَّاهُ ۖ فَلَمَّا نَجَّاكُمْ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ ۚ وَكَانَ الْإِنسَانُ كَفُورًا) [٣]

و هەرکاتیش ئێوە لەناو دەریادا تووشی ناخۆشیی و زەرەرو کۆسپێک ببن، وەک نقوم بوون و بەرەو هەڵدێرچوون، هەر الله تان لەبیر دەمێنێ و هەرچی پەرستراوێک هەیە لە بیرتان دەچێ و، باوەڕتان بەهیچ شتێکی تر نامێنێ کەچی هەر ڕزگاری کردن و بەرەو وشکانی چوون، خێرا ڕوو وەردەچەرخێنن لە پەرستنی خوا بە تاک و تەنیاو کوفری بەخششەکانی الله دەکەن! و مرۆڤ بەرامبەر بەالله هەر ئاوا ناشکورو سپلە بووە.

[١]:سـورة العنكبوت آيـة ٦٥
[٢]:سـورة لقمان آيـة ٣٢
[٣]:سـورة الإسراء آيـة ٦٧

وەک عەلمانیەکانی ئەمڕۆ کەلەخۆشی وناخۆشیدا کوفر بەئایەتەکانی الله ئەکەن کاتێ لەخۆشیدان بێ باوەڕن بەشەرعی الله کەتوڕەش ئەبن وئەکەونە سەغڵەتیەوە جوێن بەالله وشەرعەکەی ئەیەن بۆیە شیرک وکوفری موڕتەدان گەورەتر وتوندترە لەشیرکی موشریکانی پێشوو

لێرە دێینە کۆتای ئەم بابەتە الله تعالی لەهەمووڵایەکی وەرگرتبێت وسودێکی هەبوبێت بۆنەفسی خۆمان و بیگەیەنین بەموسڵمانانی ترتاوەک بەرچاو ڕون بن لەوچوار خاڵە

(وصلى اللّٰه على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين)